

สำนักงานที่ดินจังหวัดสงขลา
รับที่ 852
วันที่ 15 ม.ค. 2568
เวลา 14:22 น.

ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๑๐๐๖

ถึง จังหวัดทุกจังหวัด

กรมที่ดินขอส่งสำเนาหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๔๑๘ ลงวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๘ เรื่อง ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๖๘ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

เรียน จพด.

✓ - เพื่อโปรดทราบ

- เห็นความมอบหมาย

☐ ฝ่ายอำนวยการ ☐ ฝ่ายจังหวัด

☒ กลุ่มงาน ☐ ฝ่ายควบคุม

☐ ฝ่ายทะเบียน

☒ แจ้งทุกสำนักงาน กลุ่มงาน/ฝ่าย ทราบ ปฏิบัติ

☐ _____

(นางสาวปณณา บุญณณ์)

๑๕ ม.ค. ๒๕๖๘

สำนักจัดการที่ดินของรัฐ

โทร. ๐ ๒๑๔๑ ๕๘๓๘-๕๒

โทรสาร ๐ ๒๑๔๓ ๔๑๐๖

(นางเนตรอนงค์ แก้วณณ์)

เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส

๑๕ ม.ค. ๒๕๖๘

กว.

(นางสุจิตร์ สุขสว่าง)

เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด ปฏิบัติราชการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา

๑๕ ม.ค. ๒๕๖๘

ที่ สข ๐๐๒๐.๑/ว ๘๘๓

เรียน เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสงขลา สาขาทุกสาขา

สำนักงานที่ดินจังหวัดสงขลา ขอส่งสำเนาหนังสือ
กรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๑๐๐๑ ลงวันที่ ๑๕ มกราคม
๒๕๖๘ เรื่อง ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยน
สภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับ
พลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์
อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๖๘ มาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

(นางเนตรอนงค์ แก้วมณี)

เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส ปฏิบัติราชการแทน

เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด ปฏิบัติราชการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา

๒๐ มี.ค. ๒๕๖๘

ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๕๑๘

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กทม. ๑๐๒๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับ
พลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๖๔

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

อ้างถึง ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๓

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง
พ.ศ. ๒๕๖๔

๒. สำเนาคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขแดงที่ อ. ๑๕๔/๒๕๕๒

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้ออกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดิน
อันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง
เป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๓ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการพิจารณาเกี่ยวกับการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็น
สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน นั้น

บัดนี้ กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาแล้ว เห็นสมควรปรับปรุงระเบียบกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อ
สาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๓ เพื่อให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน
เป็นการลดขั้นตอนในการปฏิบัติราชการ และให้พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้ด้วยความรวดเร็ว
เป็นไปในแนวทางเดียวกัน อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการที่ดินของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงได้ออกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็น
สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง
พ.ศ. ๒๕๖๔ สำหรับกรณีที่ทบวงการเมืองเข้าไปดำเนินการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติ
ของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน โดยไม่ปรากฏว่าได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และแนวทางในการ
เปลี่ยนสภาพที่ดิน ให้ทบวงการเมืองดังกล่าวดำเนินการตามระเบียบนี้ก่อน ต่อเมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดหรือ
ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครไม่อนุมัติ จึงดำเนินการแก้ไขที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับ
พลเมืองใช้ร่วมกันให้กลับสู่สภาพเดิม โดยให้เจ้าหน้าที่ศึกษาแนวทางตามคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด
คดีหมายเลขแดงที่ อ. ๑๕๔/๒๕๕๒ รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายอรรถวิชช์ สัมพันธ์รัตน์)
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

สิ่งที่ส่งมาด้วย

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน
จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง
พ.ศ. ๒๕๖๘

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓ เพื่อให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เป็นการลดขั้นตอนในการปฏิบัติราชการ และให้พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้ด้วยความรวดเร็ว เป็นไปในแนวทางเดียวกัน อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการที่ดินของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ มาตรา ๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๔ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๖๘”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓

ข้อ ๔ การเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง หมายถึง การนำที่ดินสาธารณประโยชน์ที่ราษฎรได้ใช้ร่วมกันเพื่อประโยชน์อย่างหนึ่ง ซึ่งหมดความจำเป็นในการใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างนั้น หรือที่ดินดังกล่าวเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์ต่างไปจากเดิม โดยนำไปปรับปรุงหรือพัฒนาให้ราษฎรได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นอีกอย่างหนึ่ง เพื่อประโยชน์สาธารณะ เช่น ถมลำราง หรือคลองสาธารณประโยชน์ที่ดินเงินไม่สามารถใช้สัญจร หรือใช้ในการระบายน้ำได้ให้เป็นทางสาธารณประโยชน์ หรือนำที่ทำเลเลี้ยงสัตว์มาพัฒนาเป็นสวนสาธารณะ หรือลานกีฬา เป็นต้น ในกรณีที่มีการถมลำราง หรือคลองสาธารณประโยชน์ ต้องคำนึงถึงการระบายน้ำเป็นสำคัญ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาอุทกภัยตามมาในอนาคต

ข้อ ๕ ผู้ขอต้องเป็นทบทวนการเมืองตามประมวลกฎหมายที่ดิน ในกรณีจังหวัดอื่นให้ยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งที่ดินตั้งอยู่ สำหรับที่ดินในเขตกรุงเทพมหานครให้ยื่นต่อผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานดังนี้

(๑) แผนงาน/โครงการ เหตุผลความจำเป็น วัตถุประสงค์ และรายละเอียดงบประมาณ ที่ดำเนินการ

(๒) รูปแผนที่และเนื้อที่ตามหลักวิชาการแผนที่ โดยให้ผู้ขอประสานผู้ดูแลรักษาเพื่อยื่น คำขอรังวัดจัดทำแผนที่ต่อสำนักงานที่ดินจังหวัด สำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา หรือสำนักงานที่ดินส่วนแยก แล้วแต่กรณี

(๓) กรณีขอเปลี่ยนสภาพที่ดินบางส่วน และที่ดินที่ขอเปลี่ยนสภาพมีหนังสือสำคัญ สำหรับที่หลวง ให้หมายสีแดงแสดงแนวเขต ระบุเนื้อที่ที่ขอเปลี่ยนสภาพและเนื้อที่คงเหลือ ให้ปรากฏในสำเนา รูปแผนที่หลังหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงด้วย

(๔) แผนผังรายละเอียดการใช้ที่ดินและภาพถ่ายสับริเวณที่ดินที่จะดำเนินการ

(๕) แผนที่สังเขปแสดงที่ตั้งของที่ดินที่ขอเปลี่ยนสภาพ สถานที่สำคัญ และเส้นทางคมนาคมบริเวณใกล้เคียงโดยรอบ

(๖) สำเนาร่างแผนที่ สำเนาร่างแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ หรือสำเนาร่างรูปถ่ายทางอากาศแล้วแต่กรณี หมายถึงแสดงตำแหน่งที่จะดำเนินการ

(๗) สำเนาแผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ แสดงตำแหน่งที่ตั้งของที่ดิน

ข้อ ๖ เมื่อจังหวัด หรือกรุงเทพมหานครได้รับคำขอแล้ว ให้ดำเนินการ ดังนี้

(๑) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แต่งตั้งคณะกรรมการ ตรวจสอบและสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของที่ดินว่าได้สเวนหวงห้ามให้เป็นที่ดินสำหรับใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือไม่ หากมีการสเวนหวงห้าม เป็นการสเวนหวงห้ามตามบทกฎหมายใด หวงห้ามไว้เพื่อการใด ตั้งแต่เมื่อใด ราษฎรเคยใช้ประโยชน์ร่วมกันมาก่อนหรือไม่ หากเคยมีการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างไร ตั้งแต่เมื่อใด และราษฎรไม่ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างนั้นมาตั้งแต่เมื่อใด เพราะเหตุใด ปัจจุบันสภาพที่ดินเป็นอย่างไร มีผู้ครอบครองทำประโยชน์ทั้งที่ชอบและไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่ อย่างไร และพิจารณาความเหมาะสมตลอดจนผลกระทบในด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ความเห็นต่อการเปลี่ยนสภาพที่ดิน

(๒) ขอความเห็นส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อม ผังเมือง การจราจร เช่น สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองกรุงเทพมหานครและสิ่งแวดล้อม กรมโยธาธิการและผังเมือง กรมเจ้าท่า สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร รวมทั้งขอความเห็นผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน เพื่อประกอบการพิจารณา

(๓) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดประชุมราษฎรที่ได้เคยใช้ประโยชน์ร่วมกัน และขอความเห็นสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าจะขัดข้อง หรือมีความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนสภาพการใช้ที่ดินอย่างไร หรือไม่

ข้อ ๗ ให้มีคณะกรรมการเพื่อพิจารณาการอนุมัติการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง

(ก) ในเขตจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย

(๑) ผู้ว่าราชการจังหวัด	เป็นประธานกรรมการ
(๒) ปลัดจังหวัด	เป็นกรรมการ
(๓) โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด	เป็นกรรมการ

(๔) ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด	เป็นกรรมการ
(๕) ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด	เป็นกรรมการ
(๖) ผู้อำนวยการสำนักงานชลประทานพื้นที่	เป็นกรรมการ
(๗) ผู้อำนวยการสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาค/สาขา	เป็นกรรมการ
(๘) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง	เป็นกรรมการ
(๙) นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอแห่งท้องที่ที่เกี่ยวข้อง	เป็นกรรมการ
(๑๐) เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด	เป็นกรรมการ
(๑๑) หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการที่ดินสำนักงานที่ดินจังหวัด	เป็นกรรมการและเลขานุการ
- (ข) ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย
(๑) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	เป็นประธานกรรมการ
(๒) ผู้แทนกรมการปกครอง	เป็นกรรมการ
(๓) ผู้แทนกรมโยธาธิการและผังเมือง	เป็นกรรมการ
(๔) ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร	เป็นกรรมการ
(๕) ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	เป็นกรรมการ
(๖) ผู้แทนกรมชลประทาน	เป็นกรรมการ
(๗) ผู้แทนกรมเจ้าท่า	เป็นกรรมการ
(๘) ผู้อำนวยการเขตที่เกี่ยวข้อง	เป็นกรรมการ
(๙) เจ้าพนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร	เป็นกรรมการ
(๑๐) ข้าราชการกรุงเทพมหานครที่ปลัดกรุงเทพมหานครแต่งตั้ง	เป็นกรรมการและเลขานุการ

โดยให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่พิจารณาและเสนอความเห็นเกี่ยวกับการอนุมัติการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง

ข้อ ๘ ให้รวบรวมข้อเท็จจริง ความเห็นของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามข้อ ๖ และความเห็นของคณะกรรมการ ตามข้อ ๗ ตลอดจนเอกสารที่เกี่ยวข้อง รายงานพร้อมเสนอความเห็นให้ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป

ข้อ ๙ เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

(ก) กรณีอนุมัติให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) แจ้งทบวงการเมืองผู้ขอทราบ

(๒) แจ้งหน่วยงานผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติ

ของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันทราบ

(๓) กรณีมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง หรือทะเบียนที่ดินสาธารณะประโยชน์ ให้หมายเหตุด้วยอักษรสีแดงว่า “ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ได้อนุมัติให้ (ทบวงการเมืองผู้ขอ) เปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์เมื่อวันที่ .. เดือน พ.ศ. (หากเปลี่ยนสภาพที่ดินบางส่วนให้ระบุเนื้อที่ที่ขอเปลี่ยนสภาพและเนื้อที่คงเหลือด้วย) แล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงนามพร้อมวัน เดือน ปี กำกับไว้” พร้อมทั้งลงระวางแผนที่ให้ครบถ้วน และรายงานการหมายเหตุหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง หรือทะเบียนที่ดินสาธารณะประโยชน์ให้กรมที่ดินทราบ

(ข) กรณีสั่งการเป็นอย่างอื่นให้แจ้งทบวงการเมืองผู้ขอ และหน่วยงานผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันทราบ

(ค) ให้จังหวัดหรือกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี ปิดประกาศการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พร้อมแผนที่แสดงเขตที่ดินแนบท้าย ให้ราษฎรทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับอนุมัติประกาศนั้นให้ปิดในที่เปิดเผย ณ สำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา หรือสำนักงานที่ดินส่วนแยก ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอหรือสำนักงานเขต ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในท้องที่ที่ดินนั้นตั้งอยู่ และในบริเวณที่ดินที่ได้รับอนุมัติ แห่งละ ๑ ฉบับ

ข้อ ๑๐ กรณีที่ทบวงการเมืองเข้าไปดำเนินการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน โดยไม่ปรากฏว่าได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และแนวทางในการเปลี่ยนสภาพที่ดิน ให้ทบวงการเมืองดังกล่าวดำเนินการตามระเบียบนี้ก่อน ต่อเมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครไม่อนุมัติ จึงดำเนินการแก้ไขที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันให้กลับสู่สภาพเดิม

ข้อ ๑๑ บรรดาคำขออนุญาตซึ่งอยู่ในระหว่างดำเนินการในขั้นตอนใดก่อนระเบียบนี้ใช้บังคับ ให้ดำเนินการต่อไปจนกว่าจะเสร็จสิ้นตามขั้นตอนนั้น สำหรับขั้นตอนต่อไปให้ปฏิบัติตามระเบียบนี้

ข้อ ๑๒ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามระเบียบนี้ โดยให้มีอำนาจตีความวินิจฉัยปัญหา รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๘

(นายอนุทิน ชาญวีรกูล)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

(୨. ୧୧)

คดีหมายเลขแดงที่อ.๑๕๔/๒๕๕๗

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลปกครองสูงสุด

วันที่ ๑๐ เดือน มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๒

ระหว่าง	{	นางคำพอง ทองท่ามา โดยนายบุญเพชร ทองท่ามา	ผู้ฟ้องคดี
		เข้าแทนที่คู่กรณีได้ถึงแก่ความตาย	
		องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม	ผู้ถูกฟ้องคดี

เรื่อง คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดของหน่วยงานทางปกครองอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย (อรรถคดีคำพิพากษา)

ผู้ฟ้องคดีและผู้ถูกฟ้องคดียื่นอุทธรณ์คำพิพากษา ในคดีหมายเลขดำ
ที่ ๓๔๔/๒๕๔๕ หมายเลขแดงที่ ๙๐/๒๕๔๘ ของศาลปกครองชั้นต้น (ศาลปกครองขอนแก่น) .

คดีนี้ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า ผู้ฟ้องคดีเป็นเจ้าของที่ดินตามโฉนดที่ดินเลขที่ ๒๑๐๒๙
ระหว่าง ๕๖๔๑ IV ๙๔๑๖ เลขที่ดิน ๑๑๖ หน้าสำรวจ ๔๐๓๔ ตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน
จังหวัดมหาสารคาม เนื้อที่ประมาณ ๓๔ ไร่ ๑ งาน ๑๐ ตารางวา ด้านทิศเหนือและทิศตะวันออก
ของที่ดินแปลงดังกล่าวติดกับทางสาธารณประโยชน์ เมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๕๕ ผู้ฟ้องคดี
พบว่านายวิจิต ราชสีห์ ได้ใช้รถขุดถนนสาธารณะด้านทิศตะวันออกของที่ดินแปลงดังกล่าว
ให้กลายเป็นลำห้วย โดยขุดรากล้ำเข้ามาในที่ดินของผู้ฟ้องคดีและนำดินที่ขุดมาถมในที่ดิน
ของผู้ฟ้องคดี เป็นเหตุให้พืชผล ต้นไม้ และกอไผ่ของผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย ผู้ฟ้องคดี

/ได้แจ้งความ...

ได้แจ้งความร้องทุกข์ที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเขียงยืนและขอรังวัดสอบเขตที่ดิน ผลการรังวัดสอบเขตที่ดินปรากฏว่าที่ดินของผู้ฟ้องคดีถูกบุกรุกทำลายทั้งส่วนที่ถูกขุด เป็นลำห้วยและนำดินมากองเป็นคันขอบลำห้วย รวมเป็นเนื้อที่ ๑ ไร่ ๓ งาน ๙๖ ตารางวา ส่วนผลการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจปรากฏว่าผู้ที่ดำเนินการขุดถนนให้เป็นลำห้วย คือ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พี.ที.ที. ซึ่งรับจ้างผู้ถูกฟ้องคดีให้ทำการก่อสร้างฝายน้ำล้นคอนกรีต เสริมเหล็กและขุดลอกลำห้วยหน้าฝายบ้านเขียงยืน และห้างหุ้นส่วนจำกัด พี.ที.ที. ตกลงว่า จะแก้ไขส่วนที่บุกรุกที่ดินของผู้ฟ้องคดีและชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดี แต่ในที่สุดกลับ ปฏิเสธความรับผิดชอบโดยอ้างว่ากระทำตามที่ผู้ถูกฟ้องคดีสั่งการ ส่วนผู้ถูกฟ้องคดี ก็ไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหาระงับเรื่องนี้ ทั้งที่รับว่าจะแก้ไขให้ใช้ทางสัญจรได้ดังเดิม จนทำให้ ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายมากขึ้น เนื่องจากต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการติดตาม เรื่องต่างๆ และดินที่กองไว้ถูกน้ำชะไหลเข้ามาในที่ดินของผู้ฟ้องคดีมากขึ้น ทำให้ผู้ฟ้องคดี เสียโอกาสในการทำนาและปลูกผักหลังการเก็บเกี่ยว ไม่สามารถใช้ถนนในการสัญจร และขนส่งผลผลิตได้ นอกจากนั้น เมื่อถนนสาธารณะถูกทำลายไปทำให้ผู้ที่ซื้อที่ดินของ ผู้ฟ้องคดียกเลิกการซื้อขาย ผู้ฟ้องคดีจึงเสียโอกาสที่จะขายที่ดินแปลงดังกล่าวด้วย

ขอให้ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่ง ดังนี้

๑. ให้ผู้ถูกฟ้องคดีทำให้ทางสาธารณะสามารถใช้สัญจรได้ดังเดิม และทำให้ที่นา ของผู้ฟ้องคดีที่ถูกทำลายกลับคืนสู่สภาพเดิม

๒. ให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้ฟ้องคดี ดังนี้ (๑) ค่าใช้จ่ายที่เสียไป ในการดำเนินการจนศาลรับคำฟ้อง เป็นเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท (๒) ค่าเสียโอกาสในการทำนา จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท ต่อปี และการปลูกผักหลังการเก็บเกี่ยวข้าว จำนวน ๔๐,๐๐๐ บาท ต่อครั้ง (๓) ค่าเสียหายจากการที่ไม่อาจใช้ทางสาธารณะขนส่งพืชผลทางการเกษตรออกสู่ตลาด และสัญจรไปมาได้ เดือนละ ๑๐,๐๐๐ บาท นับจากวันที่ทางสาธารณะถูกทำลายจนถึงวันฟ้อง เป็นเงิน ๗๐,๐๐๐ บาท (๔) ค่าเสียหายจากการที่ดินเสื่อมราคาของความเป็นชุมชนเมือง และเสียโอกาสที่จะขายที่ดินได้ราคาดีเพราะทางสาธารณะถูกทำลาย เป็นเงิน ๑๔๐,๐๐๐ บาท

๓. ให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดเชยค่าธรรมเนียมศาลและค่าทนายความ

ผู้ถูกฟ้องคดีให้การว่า ผู้ถูกฟ้องคดีได้จ้างห้างหุ้นส่วนจำกัด พี.ที.ที. ให้ทำ การก่อสร้างฝายน้ำล้นคอนกรีตเสริมเหล็กและขุดลอกลำห้วยหน้าฝาย ณ บ้านเขียงยืน หมู่ที่ ๔ ตำบลเขียงยืน อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยก่อสร้างฝายขนาดกว้าง ๘ เมตร

/สันฝ่ายสูง...

สันผ่ายสูง ๑.๕๐ เมตร ผังข้างสูง ๓ เมตร ตามแบบมาตรฐาน มข. ๒๕๒๗ จำนวน ๑ แห่ง และขุดลอกลำห้วย ขนาดปากกว้าง ๑๑ เมตร ยาว ๘๐๐ เมตร ลึก ๒ เมตร ลาดเอียง ๑ ต่อ ๒ ปริมาณดิน ๑๐,๕๖๐ ลูกบาศก์เมตร พร้อมป้ายโครงการ จำนวน ๑ ป้าย ค่าจ้างจำนวน ๔๕๐,๐๐๐ บาท กำหนดงานแล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยสี่สิบวัน นับจากวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ ถึงวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ตามสัญญาจ้างเลขที่ ๒๓/๒๕๔๔ ลงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๔ และคณะกรรมการตรวจการจ้างได้ตรวจรับงานจ้างเมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๔๕ โดยผู้รับจ้างได้ส่งมอบงานล่าช้ากว่ากำหนดในสัญญาจ้าง เป็นระยะเวลาหนึ่งร้อยเก้าวัน โครงการดังกล่าวเกิดขึ้นจากการที่ราษฎรหมู่บ้านเชียงยืนได้ มีหนังสือถึงนายสมชาย นาคะโยธิน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เขตอำเภอเชียงยืน ขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการขุดลอกลำห้วยชั้น และ นายสมชายได้มีหนังสือลงวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๓ ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ถูกฟ้องคดี สนับสนุนงบประมาณในการขุดลอกลำห้วยและก่อสร้างฝายน้ำล้นเพื่อกักเก็บน้ำไว้ในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งผลการสำรวจปรากฏว่าด้านทิศเหนือของลำห้วยชั้นมีฝายน้ำล้นอยู่ ๑ ฝาย โดยอำเภอเชียงยืน เป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ และตลอดลำห้วยก็ตื้นเขิน ผู้ถูกฟ้องคดี จึงนำข้อมูลจากการสำรวจดังกล่าวมาพิจารณาจัดสรรงบประมาณโดยผ่านการอนุมัติ ของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม และผู้ถูกฟ้องคดีได้มีหนังสือขออุทิติน จากเจ้าของที่ดินข้างเคียงเพื่อสละที่ดินบางส่วนให้ทำคันดินและใช้เป็นทางสาธารณประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งเมื่อผู้ถูกฟ้องคดีมีหนังสือ ที่ มค ๕๑๐๐๓/ว ๙๓ ลงวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๔๔ ขอความร่วมมือ ให้องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงยืนตรวจสอบความซ้ำซ้อนของโครงการ องค์การบริหาร ส่วนตำบลเชียงยืนก็ได้มีหนังสือ ที่ มค ๗๔๔๐๑/๔๑๓ ลงวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๔๔ ยินยอมให้ ผู้ถูกฟ้องคดีเข้าดำเนินการตามโครงการได้ โดยมีได้มีการท้วงติงว่าสถานที่ตั้งของโครงการเป็น ถนนสาธารณะแต่อย่างไร จากพยานหลักฐานดังกล่าวยืนยันได้ว่าสถานที่ตั้งของโครงการนี้ มิได้เป็นถนนสาธารณะ หากแต่เป็นลำห้วยชั้นที่มีสภาพของลำห้วยตื้นเขิน ผู้ถูกฟ้องคดี จึงไม่จำเป็นต้องขออนุญาตเปลี่ยนสภาพที่สาธารณประโยชน์จากอย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง และถือได้ว่าผู้ถูกฟ้องคดีได้แจ้งให้เจ้าของพื้นที่ผู้มีอำนาจรับผิดชอบ คือ องค์การบริหารส่วน ตำบลเชียงยืนทราบแล้ว จึงเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงยืนจะต้องประสาน และรายงานให้อำเภอเชียงยืนทราบตามมาตรา ๙๐ แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและ องค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗

/กรณีที่ผู้ฟ้องคดี...

กรณีที่ผู้ฟ้องคดีกล่าวหาว่า โครงการขุดลอกลำห้วยชั้นของผู้ถูกฟ้องคดี ได้ดำเนินการรื้อลำเข้าไปในที่ดินของผู้ฟ้องคดี คิดเป็นเนื้อที่ ๑ ไร่ ๓ งาน ๙๖ ตารางวา นั้น ผู้รับจ้าง คือ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พี.ที.ที. ได้เจรจากับผู้ฟ้องคดีที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเชียงยืน และทำเป็นบันทึกตกลงว่าผู้รับจ้างยินยอมชดเชยค่าเสียหายในส่วนที่ได้ทำลายต้นไม้ และกอไผ่ของผู้ฟ้องคดี เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท ผู้ฟ้องคดีจึงไม่มีความเสียหายส่วนนี้แล้ว หากผู้ฟ้องคดีไม่ประสงค์จะสละที่ดินบางส่วนให้ทำคันคูต่อไปผู้ถูกฟ้องคดียินดีที่จะรับผิดชอบแก้ไขพื้นที่ทำนาให้กลับสู่สภาพเดิม โดยนำดินที่ถมรื้อลำออกจากที่นาของผู้ฟ้องคดีและปรับพื้นที่ให้กลับคืนสู่สภาพเดิม และยินยอมรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายจากการที่ไม่สามารถทำนาในเนื้อที่ดังกล่าวได้ในช่วงฤดูทำนาของปี พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยคำนวณจากพื้นที่ ๑ ไร่ ต่อผลผลิตข้าว ๕๒๘ กิโลกรัม ในราคากิโลกรัมละ ๕.๑๐ บาท เป็นเงิน ๒,๖๙๒.๘๐ บาท จำนวน ๒ ไร่ รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๕,๓๘๕.๖๐ บาท ทั้งนี้ ตามข้อมูลสรุปสภาพการทำนา จังหวัดมหาสารคาม ปี พ.ศ. ๒๕๔๕/๒๕๔๖ ของสำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม สำหรับกรณีที่ผู้ฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายจากการที่ไม่อาจใช้ทางสาธารณะสัญจรไปมาและขนส่งพืชผลทางการเกษตรออกสู่ตลาดได้นั้น ผู้ถูกฟ้องคดีขอปฏิเสธข้อกล่าวหานี้ เพราะโครงการดังกล่าวมิได้ปิดกั้นเส้นทางเข้าออกที่นาของผู้ฟ้องคดีแต่อย่างใด เนื่องจากผู้ฟ้องคดีมีเส้นทางเข้าออกที่นาของตนได้ถึง ๓ เส้นทาง ซึ่งใช้ในการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรออกสู่ตลาดได้เป็นอย่างดี ส่วนกรณีที่ผู้ฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายจากการที่ที่นาหรือที่ดินเสื่อมราคาหรือเสียโอกาสที่จะขายได้ราคาดีเพราะทางสาธารณะถูกทำลายนั้น ผู้ถูกฟ้องคดีขอปฏิเสธความรับผิดชอบ เพราะผู้ถูกฟ้องคดีมิได้ทำลายถนนสาธารณะแต่อย่างใดดังที่กล่าวไว้ข้างต้น นอกจากนั้น การที่ผู้ถูกฟ้องคดีดำเนินการก่อสร้างฝายน้ำล้นคอนกรีตเสริมเหล็ก และขุดลอกลำห้วยชั้นซึ่งเดิมมีสภาพตื้นเขิน ทำให้สามารถระบายน้ำลงสู่หนองเชียงยืนได้ดี น้ำไม่ล้นมาท่วมพื้นที่ทำนาของราษฎรที่อยู่บริเวณใกล้เคียงลำห้วยชั้น รวมทั้งราษฎรยังมีน้ำใช้ในการเพาะปลูกหรือทำการเกษตรหลังฤดูการเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวอีกด้วย ซึ่งต่างจากเมื่อก่อนที่ยังไม่ได้ก่อสร้างฝายน้ำล้นคอนกรีตเสริมเหล็กและขุดลอกลำห้วยชั้น จึงยิ่งทำให้ราคาของที่ดินที่ติดกับลำห้วยชั้นหรือที่ดินในบริเวณใกล้เคียงกลับมีราคาสูงขึ้นมากกว่าที่จะทำให้ราคาที่ดินเสื่อมลงดังที่ผู้ฟ้องคดีกล่าวอ้าง ขอให้ศาลปกครองชั้นต้นพิพากษายกฟ้องของผู้ฟ้องคดี

/ผู้ฟ้องคดี...

ผู้ฟ้องคดีคัดค้านคำให้การว่า ลำห้วยชั้นที่ผู้ถูกฟ้องคดีกล่าวอ้างอยู่เหนือจากถนนสาธารณะขึ้นไปและสิ้นสุดตรงที่ฝายเดิมกันไว้เท่านั้น ซึ่งในการรังวัดสอบเขตที่ดินของผู้ฟ้องคดี นายเฉลียว มหาชัย กำนันตำบลเชียงยืน ได้ร่วมตรวจสอบแนวเขตที่ดินและยืนยันสภาพทางสาธารณประโยชน์โดยให้คงสภาพเป็นทางสาธารณประโยชน์ไว้ดังเดิม และตามรายงานผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงของคณะกรรมการตามคำสั่งอำเภอเชียงยืนที่ ๒๗๒/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ตามที่ผู้ฟ้องคดีได้ร้องเรียนต่อนายอำเภอเชียงยืนและผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม ก็ระบุว่าเดิมสภาพที่ดินเคยเป็นทางสาธารณประโยชน์ แต่สภาพปัจจุบันกลายเป็นคลองสาธารณประโยชน์และทำเป็นฝายกั้นน้ำ โดยการเข้ามาดำเนินการของผู้ถูกฟ้องคดียังไม่ได้ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓ และไม่ได้ขออนุญาตนายอำเภอท้องที่ผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์หรือทางสาธารณประโยชน์ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และนายอำเภอเชียงยืนได้มีหนังสือ ที่ มค ๐๗๑๘/๒๖๑๓ ลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๔๕ แจ้งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคามด้วยแล้ว ดังนั้น การกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพที่สาธารณะจากทางสาธารณะเป็นลำห้วยโดยมิได้ดำเนินการขอเปลี่ยนแปลงสภาพให้ถูกต้องและยังขัดความรับผิดชอบว่าเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงยืนที่จะต้องรายงานให้อำเภอเชียงยืนทราบ ทั้งที่ผู้ถูกฟ้องคดีเพียงแต่มีหนังสือสอบถามองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงยืนเพื่อตรวจสอบความซ้ำซ้อนของแผนงานหรือโครงการเท่านั้น ส่วนการที่ผู้ถูกฟ้องคดีกล่าวอ้างว่าราษฎรบ้านเชียงยืนประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งและต้องการลำห้วยและฝายกั้นน้ำนั้น ก็ปรากฏว่าที่ดินบริเวณดังกล่าวอยู่ติดกับหนองเชียงยืนซึ่งเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้ตลอดปี แม้แต่เทศบาลเชียงยืนยังต้องนำน้ำจากหนองเชียงยืนไปผลิตน้ำประปา ดังนั้น ผู้ฟ้องคดีและชาวบ้านอีกหลายคนจึงไม่ต้องการลำห้วยและฝายกั้นน้ำตามที่ผู้ถูกฟ้องคดีกล่าวอ้างและไม่ยินยอมอุทิศที่ดินให้เพราะเป็นการเสียประโยชน์อย่างมหาศาล ส่วนหลักฐานที่เป็นคำขอและคำยินยอมของราษฎรที่ผู้ถูกฟ้องคดีนำมาอ้างนั้นเป็นเพียงพรรคพวกของผู้เสนอโครงการเท่านั้น นอกจากนั้นการที่อ้างว่าลำห้วยที่ขุดขึ้นมาทำให้น้ำไหลลงสู่หนองเชียงยืนก็เป็นไปไม่ได้ เพราะระดับท้องห้วยที่ขุดใหม่ต่ำกว่าระดับน้ำในหนองเชียงยืน จึงมีแต่จะทำให้ น้ำในหนองเชียงยืน

ต้องไหลออกสู่ลำห้วยเท่านั้น และการเชื่อมต่อน้ำสู่หนองเชียงยืนก็เพิ่งเริ่มกระทำหลังจากที่ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว

คำให้การของผู้ถูกฟ้องคดีเป็นการยอมรับผิดในการเข้าไปบุกรุกทำลายทรัพย์สินในที่ดินซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ฟ้องคดี โดยผู้ฟ้องคดีมิได้ยินยอม อันเป็นความผิดตามมาตรา ๓๖๐ และมาตรา ๓๖๐ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายอาญา และผู้ฟ้องคดีมิได้ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากต้นไม้ที่ถูกทำลายที่ห้วยห้วยส่วนจำกัด ฟ.ท.ท. ยินยอมชดใช้ให้แก่ผู้ฟ้องคดีเป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท ซึ่งเป็นเพียงค่าเสียหายบางส่วน แต่ผู้ฟ้องคดีฟ้องคดีนี้เพื่อขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดใช้ค่าเสียหายจากการกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีเท่านั้น ส่วนเรื่องการใช้เส้นทางเข้าออกนั้น เมื่อทางสาธารณะที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ร่วมกันมาช้านาน ถูกทำลายให้เป็นลำห้วยแล้ว ชาวบ้านเหล่านั้นรวมทั้งผู้ฟ้องคดีจึงต้องสัญจรบนที่ดินของผู้อื่นซึ่งไม่ใช่ทางสาธารณะ และขณะนี้ก็ปรากฏว่าดินที่ขุดขึ้นเป็นคันคูห้วย เพื่อให้ชาวบ้านสัญจรก็ถูกปิดกั้นโดยเจ้าของกรรมสิทธิ์ไปบ้างแล้ว ผู้ฟ้องคดีและชาวบ้านส่วนใหญ่จึงไม่สามารถใช้สัญจรได้และต้องอ้อมไปใช้เส้นทางอื่นที่ไกลกว่าเดิมมาก สำหรับความเสียหายจากการเสียประโยชน์ในการเพาะปลูกที่ผู้ถูกฟ้องคดีจะชดใช้ให้เพียง ๕,๓๘๕.๖๐ บาท โดยอ้างหลักฐานตามแบบสรุปสภาพการทำนาของจังหวัดมหาสารคามนั้น แบบสรุปดังกล่าวเป็นค่าเฉลี่ยทั่วไป แต่สภาพที่ดินของผู้ฟ้องคดีอยู่ใกล้แหล่งน้ำขนาดใหญ่และอยู่ไม่ห่างจากป่าดงกล่อ จึงมีสภาพดินดีและอุดมสมบูรณ์ ทำให้ได้ผลิตผลมากและสามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้ตลอดปี ผู้ฟ้องคดีจึงขอยืนยันค่าเสียหายดังเดิมตามคำฟ้อง และผู้ฟ้องคดีขอยืนยันว่าที่ดินของผู้ฟ้องคดีเสื่อมราคาลงดังที่ปรากฏตามหนังสือสัญญาจะซื้อขายที่ดินลงวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๔๕ ซึ่งผู้จะซื้อให้เวลาผู้ฟ้องคดีหนึ่งร้อยแปดสิบวันในการแก้ไขปัญหาระหว่างทางสาธารณะถูกทำลาย มิฉะนั้นจะยกเลิกสัญญาดังกล่าว

ผู้ถูกฟ้องคดีให้การเพิ่มเติมว่า ผู้ถูกฟ้องคดีไม่ได้กระทำความผิดตามมาตรา ๓๖๐ และมาตรา ๓๖๐ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายอาญา เพราะผู้ถูกฟ้องคดีมิได้ทำลายทางสาธารณประโยชน์ หากแต่สภาพความเป็นจริงเป็นลำห้วยชั้นที่ตื้นเขินจนสามารถสัญจรไปมาได้ในช่วงน้ำลดหรือฤดูแล้ง และลำห้วยชั้นก็ได้สิ้นสุดที่ฝายเดิมกันไว้เท่านั้น ในช่วงฤดูน้ำหลากหรือช่วงฤดูฝน น้ำในลำห้วยชั้นได้ไหลผ่านฝายเดิมลงมาตามลำห้วยชั้นลงสู่หนองเชียงยืนซึ่งเป็นหนองน้ำสาธารณประโยชน์ แต่เมื่อลำห้วยชั้นมีสภาพตื้นเขินจึงไม่สามารถระบายน้ำลงสู่หนองเชียงยืนได้ทันทั่วทั้งที่เป็นเหตุให้น้ำล้น

มาท่อมขังในนาข้าวหรือพื้นที่ทำการเกษตรในบริเวณใกล้เคียงได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก ราษฎรบ้านเชียงยืนจำนวนมากจึงมีความประสงค์ให้ผู้ถูกฟ้องคดีสนับสนุนงบประมาณในการขุดลอกลำห้วยชัน มีเพียงผู้ฟ้องคดีรายเดียวเท่านั้นที่คัดค้านการขุดลอกลำห้วยชันจนเป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีเกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงกับราษฎรเหล่านั้น เมื่อผู้ถูกฟ้องคดีมิได้ทำลายถนนสาธารณะหรือขุดทางสาธารณประโยชน์ให้เป็นลำห้วยตามที่ผู้ฟ้องคดีกล่าวหา การดำเนินการตามโครงการของผู้ถูกฟ้องคดีจึงมิได้ผิดกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการ ผู้ถูกฟ้องคดีขอคัดค้านว่า ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ติดกับลำห้วยชันมิได้ปิดกั้นเส้นทางสัญจรที่เป็นคั่นคู หากแต่เป็นการล้อมรั้วตามแนวเขตที่ดินของตนเท่านั้น ส่วนที่ผู้ฟ้องคดีอ้างว่าพื้นที่ทำนาของตนมีความอุดมสมบูรณ์นั้น แม้ที่นาจะมีความอุดมสมบูรณ์เพียงใดก็ยังไม่สามารถผลิตข้าวได้ถึง ๕,๘๘๓ กิโลกรัม ต่อไร่ อันจะขอให้ชดเชยค่าเสียโอกาสในการทำนาข้าว จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท ได้ และการที่ผู้ฟ้องคดีเรียกค่าเสียโอกาสในการปลูกพืชผักหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าว จำนวน ๔๐,๐๐๐ บาท ต่อครั้ง นั้น ก็ปรากฏจากคำยืนยันของผู้มีที่นาใกล้เคียงบริเวณโครงการขุดลอกลำห้วยชันว่าผู้ฟ้องคดีไม่เคยปลูกพืชผักหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวแต่อย่างใด สำหรับความเสียหายจากการจะซื้อจะขายที่ดินนั้น ก็เป็นเรื่องระหว่างผู้จะขายกับผู้จะซื้อจะตกลงกัน จึงเป็นเรื่องเฉพาะตัวของผู้ฟ้องคดีกับผู้จะซื้อที่ดินที่จะทำสัญญาซื้อขายต่อกัน

ผู้ฟ้องคดียื่นคำขอให้ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองเพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราวก่อนการพิพากษา โดยสั่งให้เจ้าของที่ดินข้างเคียงที่ปิดกั้นทางเดินเปิดทางให้ผู้ฟ้องคดีเข้าไปสู่ที่นาของตนได้ หรือสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีดำเนินการแก้ไขเพื่อให้ผู้ฟ้องคดีสามารถใช้เส้นทางเข้าไปทำนาในที่ดินของตนได้ แต่ศาลปกครองชั้นต้นได้สวนคู่กรณีแล้วเห็นว่า การที่ผู้ฟ้องคดีเดินผ่านที่ดินของเอกชนรายอื่นไม่ว่าจะเป็นการใช้ทางโดยวิสาสะหรือในฐานะที่เป็นทางจำเป็นหรือเป็นทางภาระจำยอมก็ดี ล้วนแต่เป็นเรื่องสิทธิหน้าที่ในฐานะเจ้าของทรัพย์สินที่จะต้องกล่าวกันระหว่างเอกชนต่อเอกชน หากจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลก็ต้องนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม กรณีไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองที่จะมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองเพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราวก่อนการพิพากษาตามคำขอของผู้ฟ้องคดีได้ ศาลปกครองชั้นต้นจึงมีคำสั่งยกคำขอของผู้ฟ้องคดี

/สำนักงาน...

สำนักงานที่ดินจังหวัดมหาสารคามมีหนังสือ ที่ มค ๐๐๑๙/๙๐๙๑ ลงวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๔๖ ซึ่งแจ้งข้อเท็จจริงตามคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นว่า โฉนดที่ดินเลขที่ ๒๑๐๒๘ อยู่ติดกับทางสาธารณประโยชน์หรือถนนสาธารณะ ปรากฏตามรูปแผนที่ในโฉนดที่ดิน และระหว่าง ๕๖๔๑ IV ๙๔๑๖ ซึ่งกรณีที่ที่ดินอยู่ติดกับที่สาธารณประโยชน์ที่มีสภาพตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง ลำราง ฯลฯ ถ้าเป็นที่สาธารณประโยชน์ที่มีชื่อเรียกในรูปแผนที่ในโฉนดที่ดินจะเขียนชื่อต่อท้ายสภาพที่สาธารณประโยชน์นั้น เช่น ห้วยแห่ง หนองละหาน ถ้าไม่มีชื่อจะเขียนคำว่าสาธารณประโยชน์ต่อท้าย เช่น ทางสาธารณประโยชน์ ห้วยสาธารณประโยชน์ ตามข้อ ๓๙ ของระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการเขียนข้างเคียง และการรับรองแนวเขตที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๑

ศาลปกครองชั้นต้นได้ตรวจสอบบริเวณสถานที่พิพาท และได้สวนพยานดังนี้ นายพิชิต ไชยชนะ ตำแหน่งผู้อำนวยการกองช่าง ให้ถ้อยคำว่า ฝ่ายสำรวจ ได้ตรวจสอบบริเวณโครงการและรายงานว่าสภาพพื้นที่มีลักษณะเป็นลำห้วย การดำเนินการไม่ขัดข้องกับโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงได้ส่งให้ฝ่ายแผนจัดทำโครงการนี้ โดยไม่ได้มีการเวนคืนที่ดินและประชาชนเจ้าของพื้นที่ให้ความยินยอม การขุดลอกลำห้วย ได้ดำเนินการระหว่างเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๔ ถึงเดือนมิถุนายน ๒๕๔๕

นายสันทัต ทับศรี ตำแหน่งนายช่างโยธา ๖ ให้ถ้อยคำว่า พยานเคยตรวจสอบบริเวณสถานที่พิพาทในเดือนพฤศจิกายน ปรากฏว่ามีน้ำซึ่งไหลจากฝายด้านทิศเหนือตามลำรางไปยังด้านทิศใต้ ขณะทำการก่อสร้างไม่ปรากฏว่ามีน้ำ สภาพพื้นที่เป็นลำรางตรงกลางมีกอไผ่และต้นไม้ปกคลุม ในขณะที่พยานควบคุมงานไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดคัดค้านการก่อสร้าง

นายวิโรจน์ แสนคำ อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลเชียงยืน ให้ถ้อยคำว่า พยานมีที่นาอยู่ติดทางสาธารณะทางด้านทิศเหนือของที่นาของผู้ฟ้องคดี ที่นาของผู้ฟ้องคดี ติดทางสาธารณะซึ่งเป็นทางดินกว้างประมาณ ๖ เมตร ทางดังกล่าวใช้สัญจรได้ตลอดทั้งปี ไม่มีน้ำท่วมขัง อำเภอเชียงยืนได้สร้างฝายไว้เพื่อกักเก็บน้ำเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๓๘ แต่ไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ หลังจากที่มีการสร้างฝายดังกล่าวแล้ว ทางด้านทิศใต้ของฝายยังคงใช้สัญจรไปมาได้ตลอดทั้งปี

นายศิริ แสนคำ อาชีพทำนา ให้ถ้อยคำว่า พยานมีที่นาอยู่ด้านทิศเหนือของที่ดินของผู้ฟ้องคดี พยานเดินผ่านทางสาธารณะที่มีการขุดเป็นลำห้วยไปทำนา สภาพทางเดิม

/เป็นทางเกวียน...

เป็นทางเกวียนต่ำกว่าที่นาทั้งสองข้าง มีคันกันน้ำสองฝั่งไม่ให้น้ำเข้านา ในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนตุลาคมจะมีน้ำหลากจากดงกล่อมมาตามทางสาธารณะ โดยในวันที่ฝนตกจะมีน้ำสูง ประมาณ ๕๐ เซนติเมตร ถึง ๖๐ เซนติเมตร เมื่อฝนหยุดตกน้ำจะแห้งหมด หากน้ำล้นจากฝายที่อำเภอเชียงยืนจัดทำไว้ทางด้านทิศเหนือก็จะไหลผ่านตามทางสาธารณะนี้

นายทองอินทร์ หาสวอ อาชีพทำนา ให้ถ้อยคำว่า พยานมีที่นาอยู่ห่างจากด้านทิศเหนือบริเวณที่พิพาทประมาณ ๒๐๐ เมตร บริเวณที่ขุดลำห้วยพิพาทเดิมชื่อ ห้วยชัน มีน้ำไหลผ่านในฤดูฝน ในฤดูแล้งใช้สัญจรได้ พยานเป็นผู้ประสานงานกับราษฎรที่มีที่ดินบริเวณที่ขุดลำห้วยเพื่อสอบถามความประสงค์ในการจัดทำโครงการ และให้ลงชื่อในหนังสือยินยอม มีผู้ให้ความยินยอมทางด้านทิศตะวันออก ๕ คน ด้านทิศตะวันตก ๒ คน แต่ผู้ฟ้องคดีไม่ได้ให้ความยินยอม

อธิบดีกรมวิชาการเกษตรมีหนังสือ ที่ กษ ๐๙๐๘/๕๑๘๒ ลงวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๖ ซึ่งแจ้งข้อเท็จจริงตามคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นว่า สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก ๒๕๔๔/๒๕๔๕ โดยศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระบุว่าผลผลิตข้าวเฉลี่ยของประเทศไทยในฤดูนาปี ๓๘๐ กิโลกรัม ต่อไร่ ฤดูนาปรัง ๖๗๒ กิโลกรัม ต่อไร่ ผลผลิตข้าวเฉลี่ยสูงสุดของประเทศไทยอยู่ที่จังหวัดนนทบุรี ในฤดูนาปี ๘๔๔ กิโลกรัม ต่อไร่ ฤดูนาปรัง ๗๗๒ กิโลกรัม ต่อไร่ ส่วนผลผลิตข้าวเฉลี่ยของจังหวัดมหาสารคามในฤดูนาปี ๓๔๘ กิโลกรัม ต่อไร่ ฤดูนาปรัง ๕๘๙ กิโลกรัม ต่อไร่

สำนักงานที่ดินจังหวัดมหาสารคาม สาขาเชียงยืน มีหนังสือ ที่ มค ๐๐๑๙.๐๕/๕๖๕๘ ลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๖ ซึ่งแจ้งข้อเท็จจริงตามคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นว่า ที่ดินโฉนดเลขที่ ๒๑๐๒๘ มีราคาประเมินทุนทรัพย์ที่ดินเป็นเงิน ๑,๙๘๓,๗๕๐ บาท และที่ดินบริเวณใกล้เคียงไม่มีรายการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมแต่อย่างใด

ศาลปกครองชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีมีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยในเนื้อหาของคดีสองประเด็น คือ ประเด็นที่หนึ่ง การที่ผู้ถูกฟ้องคดีดำเนินโครงการก่อสร้างฝายน้ำล้นคอนกรีตเสริมเหล็กและขุดลอกลำห้วยชัน เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และประเด็นที่สอง การที่ผู้ถูกฟ้องคดีดำเนินโครงการก่อสร้างฝายน้ำล้นคอนกรีตเสริมเหล็กและขุดลอกลำห้วยชันรุกล้ำเข้าไปในที่นาของผู้ฟ้องคดี เป็นการกระทำละเมิดหรือไม่ ถ้าเป็นการกระทำละเมิด ผู้ถูกฟ้องคดีจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายเพียงใด

/ในประเด็นที่หนึ่ง...

ในประเด็นที่หนึ่ง ศาลปกครองชั้นต้นเห็นว่า ผู้ถูกฟ้องคดีได้ดำเนินโครงการก่อสร้างฝายน้ำล้นคอนกรีตเสริมเหล็กและชุดลอกลำห้วยชันโดยอ้างว่าราษฎรร้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการดังกล่าวผ่านนายสมชาย นาคะโยธิน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เนื่องจากบ้านเชียงยืน หมู่ที่ ๔ ตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม เป็นหมู่บ้านที่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำในการทำเกษตรในช่วงฤดูแล้งหรือหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าว ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงยืน ตามมาตรา ๖๖ มาตรา ๖๗ มาตรา ๖๘ และมาตรา ๖๙ แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ แต่ตามมาตรา ๖๙ แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน บัญญัติว่า อำนาจดังกล่าวไม่เป็นการตัดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐในอันจะดำเนินการใดเพื่อประโยชน์ของประชาชนในตำบลแต่ต้องแจ้งให้องค์การบริหารส่วนตำบลทราบล่วงหน้าตามสมควร เมื่อพิจารณาประกอบกับอำนาจหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีตามมาตรา ๔๕ (๘) แห่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ และมาตรา ๑๗ (๒๔) แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงเห็นว่า การดำเนินการโครงการก่อสร้างฝายน้ำล้นคอนกรีตเสริมเหล็กและชุดลอกลำห้วยชันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดี แต่ผู้ถูกฟ้องคดีจะต้องแจ้งให้องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงยืนทราบล่วงหน้าตามสมควร ข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่าผู้ถูกฟ้องคดีได้ดำเนินการสำรวจความเป็นไปได้ของโครงการตามขั้นตอนก่อนดำเนินการ โดยให้องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงยืนและอำเภอเชียงยืนมีส่วนร่วมพิจารณาและร่วมชี้กำหนดบริเวณที่จะดำเนินการก่อนหรือไม่ ผู้ถูกฟ้องคดีเพียงแต่มีหนังสือลงวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๔๔ ขอความร่วมมือให้องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงยืนตรวจสอบความซ้ำซ้อนของโครงการ ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงยืนมีหนังสือลงวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๔๔ แจ้งว่ายินยอมให้ผู้ถูกฟ้องคดีเข้าไปดำเนินงานตามโครงการดังกล่าวได้ แต่จากรายงานของปลัดอำเภอเชียงยืนที่รายงานต่อนายอำเภอเชียงยืนตามหนังสือ ที่ มค ๐๗๑๘/๒๕๓ ลงวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ความว่าเดิมสภาพที่ดินเคยเป็นทางสาธารณประโยชน์ แต่สภาพปัจจุบันกลายเป็นลำห้วยสาธารณประโยชน์ โดยผู้ถูกฟ้องคดีเข้ามาดำเนินการโดยไม่ได้ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็น

สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓ และไม่ได้ขออนุญาตนายอำเภอท้องที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์หรือทางสาธารณประโยชน์ตามพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๕๔๗ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ถูกฟ้องคดีไม่ทำการสำรวจข้อมูลก่อนเสนอโครงการ เพราะถ้าได้ทำการสำรวจพื้นที่แล้วจะต้องรู้ว่าพื้นที่ดังกล่าว มีสภาพเป็นทางสาธารณประโยชน์ และหากมีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์เป็นลำห้วยสาธารณประโยชน์ตามคำร้องของราษฎรจริง ผู้ถูกฟ้องคดีก็อาจทำได้ ตามข้อ ๔ ข้อ ๗ และข้อ ๘ ของระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดิน อันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓ เมื่อผู้ถูกฟ้องคดีดำเนินโครงการดังกล่าว โดยไม่ดำเนินการขอเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนด ในระเบียบดังกล่าว ซึ่งถือเป็นขั้นตอนและวิธีการอันเป็นสาระสำคัญ จึงถือว่าการดำเนินโครงการดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ในประเด็นที่สอง ศาลปกครองชั้นต้นเห็นว่า เมื่อศาลได้วินิจฉัยแล้วว่าการดำเนินการโครงการนี้อยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ การที่ผู้ถูกฟ้องคดี ทำสัญญาจ้างเหมาจ้างหุ่นส่วนจำกัด พี.ที.ที. เป็นผู้ดำเนินการตามโครงการตามสัญญาจ้าง เลขที่ ๒๓/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๔ โดยผู้ถูกฟ้องคดียังคงมีอำนาจสั่งการ และกำกับดูแลการดำเนินการตามโครงการไว้ จึงถือได้ว่าผู้ถูกฟ้องคดีใช้อำนาจหน้าที่ ตามกฎหมายโดยมอบหมายให้ผู้รับจ้างเป็นผู้ดำเนินการแทน เมื่อผู้รับจ้างได้ขุด ทางสาธารณประโยชน์ที่ผู้ฟ้องคดีและชาวบ้านใช้สัญจรมาเป็นเวลานานให้กลายเป็นลำห้วย โดยขุดรูก้ำเข้ามาในที่นาของผู้ฟ้องคดีและนำดินที่ขุดขึ้นมาถมในที่นาของผู้ฟ้องคดี รวมเป็นเนื้อที่ ๑ ไร่ ๓ งาน ๙๖ ตารางวา ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายดังที่ได้ วินิจฉัยข้างต้น และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ฟ้องคดี กรณีจึงเป็นการกระทำละเมิด อันเกิดจากการใช้อำนาจของผู้ถูกฟ้องคดี ผู้ถูกฟ้องคดีจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน แก่ผู้ฟ้องคดี ซึ่งศาลปกครองชั้นต้นเห็นสมควรกำหนดค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ฟ้องคดี โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการละเมิด ตามมาตรา ๔๓๘ แห่งประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้ (๑) ให้ผู้ถูกฟ้องคดีจัดการโดยวิธีใดๆ เพื่อให้พื้นที่ทำนา

ของผู้ฟ้องคดีที่ผู้รับจ้างนำดินไปถม จำนวนเนื้อที่ ๑ ไร่ ๓ งาน ๙๖ ตารางวา กลับคืนสู่สภาพเดิมโดยเร็ว (๒) ให้ผู้ถูกฟ้องคดีรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเรื่องที่ดินของผู้ฟ้องคดีที่จ่ายเป็นค่ารังวัดที่ดิน จำนวน ๕,๕๖๐ บาท ตามใบเสร็จของสำนักงานที่ดินเลขที่ ๒๘๓ ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๕ (๓) ผู้ถูกฟ้องคดียอมรับตามคำให้การว่ายินดีที่จะรับผิดชอบพื้นที่ทำนาของผู้ฟ้องคดีโดยนำดินที่ถมรुकล้าออกจากที่นาของผู้ฟ้องคดีและตกแต่งพื้นที่ทำนาให้กลับสู่สภาพเดิม และยินยอมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเสียหายจากการไม่สามารถทำนาในเนื้อที่ ๑ ไร่ ๓ งาน ๙๖ ตารางวา ในช่วงฤดูทำนาของปี พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยคำนวณจากพื้นที่ ๑ ไร่ ต่อผลผลิตข้าว ๕๒๘ กิโลกรัม ราคา กิโลกรัมละ ๕.๑๐ บาท จำนวน ๒ ไร่ รวมเป็นเงิน ๕,๓๘๕.๖๐ บาท โดยเหตุเกิดเมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๔๕ ผู้ฟ้องคดีนำคดีมาฟ้องเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๕ ว่าผู้ถูกฟ้องคดีทำให้ผู้ฟ้องคดีเสียโอกาสในฤดูทำนาในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เมื่อพิจารณาประกอบกับหนังสือของกรมวิชาการเกษตรที่ชี้แจงต่อศาลปกครองชั้นต้นว่าผลผลิตข้าวโดยเฉลี่ยของจังหวัดมหาสารคามในฤดูนาปีประมาณ ๓๔๘ กิโลกรัม ต่อไร่ จึงเห็นว่าราคาที่ผู้ถูกฟ้องคดียอมรับผิดเป็นราคาที่เหมาะสมเห็นควรกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวเฉพาะปีการทำนา ๒๕๔๕ เป็นเงิน ๕,๓๘๕.๖๐ บาท ตามที่ผู้ถูกฟ้องคดียอมรับผิด ส่วนค่าเสียโอกาสปลูกผักหลังการเก็บเกี่ยวข้าวนั้น ปรากฏว่าชาวบ้านที่มีไร่นาใกล้เคียงให้การสอดคล้องกันว่าผู้ฟ้องคดีไม่เคยปลูกผักหลังการเก็บเกี่ยวข้าวเห็นสมควรไม่กำหนดค่าเสียหายในส่วนนี้ (๔) จากการเดินเผชิญสืบของศาลปรากฏว่าผู้ฟ้องคดียังใช้ทางสาธารณประโยชน์ดังกล่าวขนพืชผลทางการเกษตรออกสู่ตลาดและสัญจรไปมาได้ ความเสียหายจากการที่ไม่อาจใช้ทางสาธารณประโยชน์ดังกล่าวขนพืชผลทางการเกษตรออกสู่ตลาดและสัญจรไปมาตามคำขอของผู้ฟ้องคดีจึงไม่ใช่ความเสียหายที่แท้จริง ผู้ฟ้องคดีจึงไม่มีสิทธิได้รับค่าเสียหายในส่วนนี้ (๕) ค่าเสียหายจากการที่ที่ดินเสื่อมราคาของความเป็นชุมชนเมืองนั้น เห็นว่า ที่นาของผู้ฟ้องคดีอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ ๒ กิโลเมตร จึงไม่ทำให้ที่ดินเสื่อมราคาของความเป็นชุมชนเมือง สำหรับการเสียโอกาสที่จะขายที่ดินได้ราคาดีเพราะถูกทำลายนั้น เห็นว่า สัญญาซื้อขายที่ดินเป็นสัญญาระหว่างเอกชนกับเอกชนที่จะตกลงกันตามความพอใจของทั้งสองฝ่าย ค่าเสียหายส่วนนี้ไม่ใช่ค่าเสียหายที่แท้จริง ผู้ฟ้องคดีจึงไม่ควรได้รับเกินไปกว่าความเสียหายที่แท้จริง เพราะบุคคลไม่อาจแสวงหากำไรจากความเสียหายที่บุคคลอื่นก่อให้เกิดขึ้นแก่ตน (๖) ค่าธรรมเนียมศาลนั้น ศาลจะคืนให้แก่ผู้ฟ้องคดีทั้งหมดหรือบางส่วนตามส่วนของ

/การชนะคดี...

การชนะคดีตามมาตรา ๗๒ วรรคหก แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ส่วนค่าทนายความนั้น ไม่มีกฎหมายกำหนดให้ผู้ถูกฟ้องคดีต้องชำระค่าทนายความแทนผู้ฟ้องคดี

ศาลปกครองชั้นต้นพิพากษาและมีคำบังคับ ดังนี้

๑. ให้ผู้ถูกฟ้องคดีปรับสภาพที่นาของผู้ฟ้องคดีให้กลับคืนสู่สภาพเดิมโดยเร็วที่สุด
๒. ให้ผู้ถูกฟ้องคดีดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการขอเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ทางสาธารณประโยชน์ดังกล่าวตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา

๓. ให้ผู้ถูกฟ้องคดีใช้เงินให้แก่ผู้ฟ้องคดีเพื่อทดแทนความเสียหายภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา (๑) ค่าเสียหายจากการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องที่ดินจนถึงวันฟ้องคดีต่อศาล จำนวน ๕,๕๖๐ บาท (๒) ค่าเสียหายจากการเสียโอกาสในการทำนาเป็นเงิน ๕,๓๘๕.๖๐ บาท (๓) คืนค่าธรรมเนียมศาลให้แก่ผู้ฟ้องคดีตามส่วนของการชนะคดี

๔. คำขออนอกจากนี้ให้ยกเสีย

ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ว่า ผู้ฟ้องคดีเห็นด้วยอย่างยิ่งที่ศาลปกครองชั้นต้นพิพากษาให้ผู้ถูกฟ้องคดีปรับสภาพที่นาของผู้ฟ้องคดีให้กลับคืนสู่สภาพเดิมโดยเร็วที่สุด แต่ผู้ฟ้องคดีขออุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นที่พิพากษาให้ผู้ถูกฟ้องคดีดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการขอเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ทางสาธารณประโยชน์ดังกล่าวตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ซึ่งคล้ายกับว่าศาลยอมรับให้มีการขุดทางสาธารณประโยชน์ให้เป็นคลอง เพียงแต่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามขั้นตอนเท่านั้น ทั้งที่ศาลปกครองชั้นต้นฟังเป็นยุติแล้วว่าที่ดินบริเวณที่ขุดเป็นลำห้วยนั้นเป็นทางสาธารณประโยชน์และเป็นการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และผู้ฟ้องคดีรวมทั้งชาวบ้านที่มีที่นาใกล้เคียงได้รับความเดือดร้อน การดำเนินการตามโครงการนี้ไม่ได้รับประโยชน์จริงตามข้อกล่าวอ้างของผู้ถูกฟ้องคดี และสมควรแก้ไขโดยเปลี่ยนแปลงสภาพที่ดินให้เป็นทางสาธารณประโยชน์เช่นเดิม เพราะเดิมผู้ฟ้องคดีและชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงได้เคยใช้ทางสาธารณะนี้สัญจรเข้าออกหรือขนพืชผลการเกษตร แต่หลังจากเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว

/ขึ้นแล้วกลับ...

ขึ้นแล้วกลับต้องสัญจรบนที่ดินของผู้อื่นที่ไม่ใช่ทางสาธารณะ ทั้งยังปรากฏว่าเจ้าของที่ดินได้ล้อมรั้วปิดกั้นทางสัญจรไปบ้างแล้ว จึงต้องอ้อมไปใช้เส้นทางอื่นซึ่งไกลกว่าเดิมมาก และรถยนต์ก็ไม่สามารถเข้าถึงที่ดินของผู้ฟ้องคดีได้ ผู้ฟ้องคดีและชาวบ้านใกล้เคียงอีกหลายคนไม่ต้องการล่าห้วยและฝายดังกล่าว จึงไม่ยอมลงชื่อยินยอมอุทิศที่ดินให้ แต่ผู้มีอิทธิพลทางการเมืองท้องถิ่นได้พยายามผลักดันโครงการนี้ขึ้นมาโดยไม่สนใจความเดือดร้อนของราษฎรส่วนใหญ่ นอกจากนั้น การขุดถนนสาธารณะเป็นล่าห้วยยังทำให้ที่ดินมีราคาต่ำลง และยังจะต้องแก้ไขเอกสารสิทธิในที่ดินใหม่จากเดิมจดทางสาธารณประโยชน์เป็นจดล่าห้วยชั้นซึ่งก่อให้เกิดความวุ่นวายสืบสนขึ้นอีก ดังนั้นการมีสภาพเป็นถนนสาธารณประโยชน์เช่นเดิมจะทำให้ชาวบ้านได้รับประโยชน์มากกว่าเป็นล่าห้วยเช่นปัจจุบัน จึงขอให้ศาลปกครองสูงสุดแก้ไขคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นจากการขุดเป็นล่าห้วยให้เป็นถนนสาธารณประโยชน์ที่ประชาชนส่วนใหญ่ใช้สัญจรไปมาได้เช่นเดิม

ส่วนประเด็นเรื่องค่าเสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิดของผู้ถูกฟ้องคดีว่ามีเพียงใดนั้น ผู้ฟ้องคดีขออุทธรณ์ว่า ผู้ฟ้องคดีไม่เห็นด้วยที่ศาลปกครองชั้นต้นกำหนดค่าเสียหายจากการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องที่ดินจนถึงชั้นฟ้องคดีต่อศาลเฉพาะค่ารังวัดที่ดินจำนวน ๕,๕๖๐ บาท เท่านั้น เพราะยังมีค่าใช้จ่ายในส่วนอื่นอีก ไม่ว่าจะเป็นค่าพาหนะ ค่าป่วยการของพยานที่ไปให้การต่อพนักงานสอบสวน และค่าเสียเวลาในการประกอบกิจการอย่างอื่นของผู้ฟ้องคดี ซึ่งล้วนมีสาเหตุมาจากการขุดดินรกร้างที่นาของผู้ฟ้องคดี การที่ผู้ฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายส่วนนี้เป็นเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท จึงสมควรกำหนดให้ผู้ฟ้องคดีสำหรับค่าเสียโอกาสในการทำนาและการปลูกผักหลังการเก็บเกี่ยวชาวนั้น ผู้ฟ้องคดีเรียกค่าเสียโอกาสในการทำนา ๓๐,๐๐๐ บาท ต่อปี และการปลูกผักหลังการเก็บเกี่ยวข้าว ๔๐,๐๐๐ บาท ต่อครั้ง ดังนั้น ค่าเสียหายจากการเสียโอกาสในการทำนาจึงไม่ใช่คิดเฉพาะในปีเกิดเหตุและผู้ฟ้องคดีเท่านั้น แต่ต้องคิดเรื่อยไปจนกว่าจะมีการแก้ไขให้กลับคืนสู่สภาพเดิมหรือมีคำพิพากษาให้แก้ไขให้กลับคืนสู่สภาพเดิมแล้ว จึงต้องคิดติดต่อกันสามปีรวมเป็นเงิน ๑๖,๑๕๖.๘๐ บาท ส่วนการปลูกผักหลังการเก็บเกี่ยวชาวนั้น ผู้ฟ้องคดีได้ทำเป็นประจำทุกปี มีรายได้ไม่ต่ำกว่าปีละ ๔๐,๐๐๐ บาท ต่อครั้ง โดยในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ก็ได้เตรียมกั๊ยมเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายไว้แล้วแต่ได้เกิดเหตุการณ์นี้ขึ้นเสียก่อน การที่อ้างว่าชาวบ้านที่มีไร่นาใกล้เคียงให้การสอดคล้องกันว่าผู้ฟ้องคดีไม่เคยปลูกผักหลังการเก็บเกี่ยวข้าวก็ไม่ปรากฏคำให้การของชาวบ้านดังกล่าวว่ามีผู้ใดบ้าง ผู้ฟ้องคดีจึงไม่เห็นด้วยที่ศาลปกครองชั้นต้น

ไม่กำหนดค่าเสียหายส่วนนี้ให้แก่ผู้ฟ้องคดี ส่วนที่ผู้ฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายจากการที่ไม่อาจใช้ทางสาธารณประโยชน์ขนส่งพืชผลทางการเกษตรออกสู่ตลาดและสัญญาเช่าไปมาได้เดือนละ ๑๐,๐๐๐ บาท นับจากวันที่ทางสาธารณะถูกทำลายจนถึงวันฟ้อง เป็นเงิน ๗๐,๐๐๐ บาท ก็เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงและเกิดมาถึงปัจจุบัน เพราะเจ้าของที่ดินข้างเคียงได้ล้อมรั้วปิดถนนที่ผู้ฟ้องคดีเคยใช้สัญจรแล้วเนื่องจากไม่ใช่ถนนสาธารณะ ผู้ฟ้องคดีจึงไม่สามารถขนส่งพืชผลทางการเกษตรออกสู่ตลาดและสัญญาเช่าออกที่ดินโดยใช้ยานพาหนะได้ จึงสมควรกำหนดค่าเสียหายส่วนนี้ให้แก่ผู้ฟ้องคดีด้วย และแม้ว่าที่นาของผู้ฟ้องคดีจะอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ ๒ กิโลเมตร แต่อยู่ห่างจากตลาดเทศบาลอำเภอเชียงยืนไม่เกิน ๑ กิโลเมตร พื้นที่บริเวณดังกล่าวกำลังมีการก่อสร้างอาคารพาณิชย์จำนวนมาก จึงกำลังจะกลายเป็นชุมชนเมือง เจ้าพนักงานที่ดินได้กำหนดราคาประเมินที่ดินของผู้ฟ้องคดีเมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๘ ทั้งแปลงมีราคา ๒,๖๖๓,๗๕๐ บาท ซึ่งใกล้เคียงกับราคาตามสัญญาจะซื้อขายที่ดิน เมื่อการยกเลิกสัญญาดังกล่าวเกิดจากการกระทำของผู้ถูกฟ้องคดี ผู้ถูกฟ้องคดีจึงต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายจากการที่ดินเสื่อมราคาของความเป็นชุมชนเมือง และเสียโอกาสที่จะขายได้ราคาดี เป็นเงิน ๑๔๐,๐๐๐ บาท ผู้ฟ้องคดีจึงไม่เห็นด้วยที่ศาลปกครองชั้นต้นไม่กำหนดค่าเสียหายส่วนนี้ให้แก่ผู้ฟ้องคดี ขอให้ศาลปกครองสูงสุดพิพากษาแก้คำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นให้เป็นไปตามคำอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีด้วย

ผู้ถูกฟ้องคดีอุทธรณ์ว่า ผู้ถูกฟ้องคดีเห็นด้วยกับคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นในประเด็นที่สอง แต่ไม่เห็นด้วยในประเด็นที่หนึ่งที่วินิจฉัยว่าการที่ผู้ถูกฟ้องคดีดำเนินโครงการก่อสร้างฝายน้ำล้นคอนกรีตเสริมเหล็กและชุดลอกลำห้วยชันเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากตามเอกสารท้ายคำคัดค้านคำให้การหมายเลข ๓ และหมายเลข ๔ ซึ่งผู้ฟ้องคดีได้ทำเครื่องหมายด้วยดินสอแสดงที่ตั้งของฝายเดิมและฝายใหม่รวมทั้งส่งภาพถ่ายของฝายเดิมด้วยนั้น เมื่อฝายเดิมสร้างโดยอำเภอเชียงยืนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ จึงเป็นไปได้ที่อำเภอเชียงยืนจะสร้างฝายปิดกั้นขวางทางสาธารณะและตามภาพถ่ายของฝายเดิมจะเห็นได้ชัดเจนว่าฝายเดิมสร้างปิดกั้นขวางทางน้ำของลำห้วยชัน สภาพด้านหน้าและด้านหลังของฝายจะเป็นลำห้วย โดยทั้งสองฝั่งห้วยเป็นคันคูนา และเมื่อด้านทิศใต้ของที่ดินของผู้ฟ้องคดีเป็นหนองน้ำสาธารณะชื่อหนองเชียงยืน ในฤดูฝนน้ำจากลำห้วยชันจะไหลลงมายังหนองเชียงยืนตามเส้นทางจากฝายเดิมมายังฝายใหม่

/ซึ่งสอดคล้องกับ...

ซึ่งสอดคล้องกับถ้อยคำของพยาน คือ นายสันหัตต์ ทับศรี นายทองอินทร์ หาสุว และนายศิริ แสนคำ โดยหลังจากที่อำเภอเชียงยืนได้สร้างฝายกันลำห้วยชันแล้ว ทำให้ปลายลำห้วยชันไม่มีน้ำไหล สภาพร่องน้ำจึงเกิดตื้นเขินจนใช้สัญจรไปตามลำห้วยได้ เมื่อคณะกรรมการที่อำเภอเชียงยืนแต่งตั้งออกไปตรวจสอบพื้นที่จึงเห็นสภาพเป็นทางสาธารณะ แต่จะเห็นได้จากภาพถ่ายว่าพื้นดินเป็นดินทรายท้องห้วย นอกจากนั้น หากบริเวณที่ผู้ถูกฟ้องคดีขุดลอกเป็นทางสาธารณะจริง ชาวบ้านหมู่ที่ ๔ ตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ย่อมจะต้องร่วมกันร้องเรียนต่ออำเภอเชียงยืน แต่ปรากฏว่ามีผู้ฟ้องคดีเพียงรายเดียวที่ร้องเรียนเรื่องนี้ ดังนั้น จึงน่าเชื่อว่าสภาพคล้ายทางสาธารณะที่ผู้ถูกฟ้องคดีขุดลอกนั้น คือ ลำห้วยชันซึ่งตื้นเขินจนดูสภาพคล้ายทางสาธารณะ การที่ผู้ถูกฟ้องคดีขุดลอกลำห้วยชันซึ่งปลายห้วยตื้นเขินจนราษฎรใช้เป็นทางสัญจรได้ จึงมิใช่การเปลี่ยนสภาพทางสาธารณะให้เป็นคลองแต่อย่างใด ผู้ถูกฟ้องคดีจึงไม่ต้องดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓ ขอให้ศาลปกครองสูงสุดพิพากษาแก้คำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น โดยพิพากษายกคำบังคับในข้อ ๒ ที่ให้ผู้ถูกฟ้องคดีดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการขอเปลี่ยนสภาพการใช้ทางสาธารณประโยชน์ตามระเบียบดังกล่าวภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาด้วย

ผู้ถูกฟ้องคดีแก้อุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีว่า ตามหนังสือของราษฎรบ้านเชียงยืน ที่ขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการขุดลอกลำห้วยชัน เป็นสิ่งยืนยันได้ว่าราษฎรบ้านเชียงยืนจำนวนมากต้องการให้ผู้ถูกฟ้องคดีขุดลอกลำห้วยชัน เมื่อลำห้วยชันมีสภาพตื้นเขินจึงไม่สามารถระบายน้ำลงสู่หนองเชียงยืนได้ทันทั่วทั้ง ทำให้ในฤดูน้ำหลากหรือช่วงฤดูฝนเกิดน้ำล้นท่วมพื้นที่การเกษตรบริเวณใกล้เคียงได้รับความเสียหายจำนวนมาก การที่ผู้ถูกฟ้องคดีขุดลอกลำห้วยชันและสร้างฝายกันน้ำ นอกจากจะเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนดังกล่าวแล้ว ยังทำให้น้ำไหลลงสู่หนองเชียงยืน และเทศบาลตำบลเชียงยืนได้นำน้ำดิบจากหนองเชียงยืนไปผลิตน้ำประปาด้วย จึงเป็นประโยชน์ต่อประชาชนส่วนรวมหาได้เป็นการสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้ใดตามที่ผู้ฟ้องคดีกล่าวอ้างไม่ และผู้ถูกฟ้องคดีก็มีได้กระทำความผิดระเบียบกฎหมายหรือขั้นตอนวิธีปฏิบัติราชการแต่ประการใด ดังที่ได้ให้การไว้แล้ว ส่วนการขุดลอกลำห้วยก็ได้นำดินที่ขุดมาทำเป็นคันและทางสาธารณะให้ประชาชนสัญจรไปมาได้โดยดำเนินการตามหลักวิชาช่างทุกประการ การที่ผู้ฟ้องคดีกล่าวอ้างว่าเจ้าของที่ดิน

ได้ล้อมรั้วปิดกั้นทางสัญจรไปบางส่วนแล้วนั้นก็ไม่ใช่ความจริง เพราะเป็นการล้อมรั้วตามแนวเขตที่ดินของตนเท่านั้น สำหรับค่าเสียโอกาสในการทำนานั้น แม้ผู้ฟ้องคดีจะอ้างว่าพื้นที่ทำนาของตนมีความอุดมสมบูรณ์เพียงใด ก็คงไม่สามารถผลิตข้าวได้ถึง ๕๒๘ กิโลกรัม ต่อไร่ ที่ศาลปกครองชั้นต้นกำหนดค่าเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดีจำนวน ๕,๓๘๕.๖๐ บาท จึงชอบด้วยเหตุผลแล้ว ส่วนค่าเสียโอกาสในการปลูกพืชหลังการเก็บเกี่ยวข้าวนั้น ตามรายงานกระบวนการพิจารณาของศาลปกครองชั้นต้นไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดยืนยันว่าผู้ฟ้องคดีได้ปลูกผักจริง การที่ศาลปกครองชั้นต้นไม่กำหนดค่าเสียหายส่วนนี้ให้แก่ผู้ฟ้องคดี จึงชอบด้วยเหตุผลแล้ว และการที่ผู้ฟ้องคดีกล่าวอ้างว่าได้รับความเสียหายจากการที่ดินเสื่อมราคานั้น เป็นเรื่องระหว่างผู้จะขายกับผู้ซื้อที่จะตกลงกัน ผู้ถูกฟ้องคดีขอปฏิเสธความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง นอกจากนั้น การขุดลอกลำห้วยชันแล้วทำถนนสัญจรบนคันห้วยที่ขุดลอก ยังก่อให้เกิดประโยชน์แก่เจ้าของที่ดินที่ติดลำห้วย โดยในฤดูแล้งสามารถสูบน้ำจากลำห้วยไปใช้ในการเพาะปลูกได้ จึงเป็นการสร้างมูลค่าแก่ที่ดินที่อยู่ติดกับลำห้วย

ผู้ฟ้องคดีแก้อุทธรณ์ของผู้ถูกฟ้องคดีว่า ฝ่ายเดิมที่สร้างโดยอำเภอเขียงยืน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ไม่ได้สร้างกันขวางทางสาธารณะ แต่สร้างไว้ด้านทิศใต้สุดของลำห้วยชัน และลำห้วยชันสิ้นสุดที่ฝ่ายเดิมกันไว้เท่านั้น ลำห้วยชันและทางสาธารณะประโยชน์จึงแยกเป็นคนละส่วนโดยชัดเจน ทางสาธารณะประโยชน์อยู่ใต้ลำห้วยชันลงมาจริมที่ดินของผู้ฟ้องคดีทางทิศตะวันออกเรื่อยไปจนถึงถนนสายหลัก มีความกว้างประมาณ ๘ เมตร ถึง ๙ เมตร ดังปรากฏตามสำเนาแผนที่ระวางของสำนักงานที่ดินจังหวัดมหาสารคาม สาขาเขียงยืน สำเนาโฉนดที่ดินของผู้ฟ้องคดีและภาพถ่ายทางสาธารณะเดิมก่อนที่ถูกขุดเป็นลำห้วย อีกทั้งตามหนังสือแจ้งผลการสำรวจของเจ้าพนักงานที่ดิน ฉบับลงวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ก็ยืนยันชัดเจนว่าแนวเขตที่ดินของผู้ฟ้องคดีด้านทิศตะวันออกเป็นถนนสาธารณะประโยชน์มิได้เป็นลำห้วยชันที่มีสภาพดินขึ้น แม้แต่คณะกรรมการที่อำเภอเขียงยืน แต่งตั้งให้ออกไปสำรวจพื้นที่ซึ่งไม่มีส่วนได้เสียกับผู้ฟ้องคดีและผู้ถูกฟ้องคดี ก็ยังมีความเห็นว่าเป็นทางสาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกัน มิใช่ลำห้วยชันตามที่ผู้ถูกฟ้องคดีกล่าวอ้าง และนายอำเภอเขียงยืนก็มีหนังสือลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๔๕ แจ้งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดเช่นนั้น ข้อเท็จจริงจึงยุติว่าที่ดินบริเวณที่ผู้ถูกฟ้องคดีขุดเป็นลำห้วยนั้น เป็นทางสาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนใช้สัญจรไปมารวมกันเป็นเวลานานแล้ว ส่วนนายสันศักดิ์ ทัตศรี เป็นเพียงนายช่างผู้ควบคุมงานก่อสร้างเท่านั้น ไม่ใช่คนในท้องถิ่น นายทองอินทร์ หาสูว

/เป็นผู้ประสานงาน...

เป็นผู้ประสานงานให้แก่การเมืองท้องถิ่นเพื่อให้ราษฎรลงชื่อในหนังสือยินยอมให้จัดทำโครงการนี้ ย่อมให้ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายผู้ถูกฟ้องคดี ส่วนถ้อยคำของนายศิริ แสนคำ สอดคล้องกับถ้อยคำของนายวิโรจน์ แสนคำ อดีตผู้ใหญ่บ้าน ที่ยืนยันว่ามีทางสาธารณะ กว้างประมาณ ๖ เมตร ใช้สัญจรได้ตลอดทั้งปีไม่มีน้ำท่วมขัง จะมีเฉพาะฤดูฝนบางปีที่มีน้ำไหลมาก เท่านั้น โดยไหลมาตามเส้นทางจากฝายเดิมและที่นาของชาวบ้าน เนื่องจากพื้นที่ในบริเวณนี้ ลาดเทเล็กน้อยจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือลงสู่ทิศตะวันออกเฉียงใต้ น้ำที่ไหลมาจาก ดงกอลที่อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือจึงไหลผ่านลำห้วยชัน ถนนสาธารณะที่พิพาท และ ที่นาของชาวบ้านลงสู่หนองเชียงยี่น และการที่มีผู้ฟ้องคดีร้องเรียนเรื่องนี้เพียงรายเดียวนั้น เพราะวาระราษฎรที่คัดค้านและไม่ยอมลงชื่อยินยอมหลายคนกลัวอิทธิพลของนักการเมืองท้องถิ่น ที่เสนอโครงการ จึงไม่ได้ร้องเรียนต่อจังหวัดมหาสารคาม ส่วนคำขอและคำยินยอมของราษฎรที่ ผู้ถูกฟ้องคดีนำมาอ้างนั้น เป็นเพียงพรรคพวกของผู้เสนอโครงการเท่านั้น มิได้เป็นราษฎร ที่ได้รับประโยชน์โดยทั่วไป

ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลปกครองสูงสุด นายบุญเพชร ทองท่ามา ได้ยื่นคำขอฉบับลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๑ ขอเข้ามาแทนที่นางคำพง ทองท่ามา ผู้ฟ้องคดี โดยอ้างว่านางคำพง ทองท่ามา ถึงแก่ความตายเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙ และ ตนเป็นบุตรของนางคำพง ทองท่ามา ศาลปกครองสูงสุดได้ส่งสำเนาคำขอและสำเนา พยานหลักฐานสนับสนุนคำขอดังกล่าวไปให้ผู้ถูกฟ้องคดีจัดทำคำคัดค้าน ผู้ถูกฟ้องคดี ยื่นคำแถลงว่าไม่ประสงค์จะคัดค้านแต่อย่างใด ศาลปกครองสูงสุดพิจารณาแล้วจึงมีคำสั่งอนุญาต ให้นายบุญเพชร ทองท่ามา เข้ามาแทนที่นางคำพง ทองท่ามา ผู้ฟ้องคดี ตามที่ขอ

ศาลปกครองสูงสุดออกนั่งพิจารณาคดี โดยได้รับฟังสรุปข้อเท็จจริงของ ตุลาการเจ้าของสำนวน และคำชี้แจงด้วยวาจาประกอบคำแถลงการณ์ของตุลาการผู้แถลงคดี

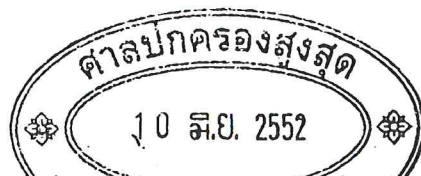
ศาลปกครองสูงสุดได้ตรวจพิจารณาเอกสารทั้งหมดในสำนวนคดี กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องประกอบแล้ว

ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกฟ้องคดีได้ว่าจ้างห้างหุ้นส่วนจำกัด พี.ที.ที. ให้ทำการก่อสร้างฝายน้ำล้นคอนกรีตเสริมเหล็กและขุดลอกลำห้วยหน้าฝาย ณ บ้านเชียงยี่น หมู่ที่ ๔ ตำบลเชียงยี่น อำเภอเชียงยี่น จังหวัดมหาสารคาม โดยก่อสร้างฝายขนาดกว้าง ๘ เมตร สันฝายสูง ๑.๕ เมตร ผนังข้างสูง ๓ เมตร ตามแบบมาตรฐาน มข. ๒๕๒๗ จำนวน ๑ แห่ง

/และขุดลอก...

และขุดลอกลำห้วยขนาดปากกว้าง ๑๑ เมตร ยาว ๘๐๐ เมตร ลึก ๒ เมตร ลาดเอียง ๑ ต่อ ๒ ปริมาณดิน ๑๐,๕๖๐ ลูกบาศก์เมตร พร้อมป้ายโครงการจำนวน ๑ ป้าย ค่าจ้างจำนวน ๔๕๐,๐๐๐ บาท กำหนดงานแล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับจากวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ ถึงวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ตามสัญญาจ้างเลขที่ ๒๓/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๔ และคณะกรรมการตรวจการจ้างได้ตรวจรับงานจ้างเมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๔๕ โดยผู้รับจ้างได้ส่งมอบงานล่าช้ากว่ากำหนดในสัญญาจ้าง เป็นระยะเวลาหนึ่งร้อยเก้าวัน เมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๔๕ ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินตามโฉนดที่ดินเลขที่ ๒๑๐๒๘ ระบุว่า ๕๖๔๑ IV ๙๔๑๖ เลขที่ดิน ๑๑๖ หน้าสำรวจ ๔๐๓๔ ตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม เนื้อที่ประมาณ ๓๔ ไร่ ๑ งาน ๑๐ ตารางวา พบว่ามีผู้ไ้รถขุดที่ดินด้านทิศตะวันออกของที่ดินแปลงดังกล่าวให้กลายเป็นลำห้วย โดยขุดที่ดินรุกล้ำเข้ามาในที่ดินของผู้ฟ้องคดีและนำดินที่ขุดมาถมในที่ดินของผู้ฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าด้านทิศตะวันออกของที่ดินของผู้ฟ้องคดีติดกับทางสาธารณประโยชน์ การขุดทางสาธารณประโยชน์ดังกล่าวให้เป็นลำห้วยและขุดรุกล้ำเข้ามาในที่ดินของผู้ฟ้องคดีทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย จึงได้ร้องทุกข์ที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเชียงยืนและขอรับวัดสอบเขตที่ดินที่สำนักงานที่ดินจังหวัดมหาสารคาม สาขาเชียงยืน ผลการรังวัดสอบเขตที่ดินปรากฏว่าผู้ฟ้องคดีนำรังวัดแนวเขตที่ดินของผู้ฟ้องคดีที่ถูกบุกรุกทั้งในส่วนที่ถูกขุดเป็นลำห้วยและส่วนที่นำดินมากองเป็นคันของลำห้วย รวมเป็นเนื้อที่ ๑ ไร่ ๓ งาน ๙๖ ตารางวา ส่วนผลการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจปรากฏว่าผู้ที่ดำเนินการขุดลำห้วยดังกล่าว คือ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พี.ที.ที. ซึ่งรับจ้างผู้ถูกฟ้องคดีตามสัญญาจ้างเลขที่ ๒๓/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๔ ผู้ฟ้องคดีได้ร้องเรียนเรื่องดังกล่าวไปยังนายอำเภอเชียงยืนและผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามจึงให้อำเภอเชียงยืนตรวจสอบข้อเท็จจริง คณะกรรมการตามคำสั่งอำเภอเชียงยืน ที่ ๒๗๒/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ได้รายงานผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าเดิมที่ดินที่ถูกขุดมีสภาพเป็นทางสาธารณประโยชน์ แต่สภาพปัจจุบันกลายเป็นคลองสาธารณประโยชน์ กว้างประมาณ ๙ เมตร ลึกประมาณ ๕ เมตร ยาวประมาณ ๘๐๐ เมตร ถึง ๑,๐๐๐ เมตร และทำเป็นฝายกั้นน้ำ กว้างประมาณ ๘ เมตร ถึง ๑๒ เมตร โดยเป็นการดำเนินการของผู้ถูกฟ้องคดีซึ่งไม่ได้ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓

/และไม่ได้...

และไม่ได้ขออนุญาตนายอำเภอท้องที่ผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาที่สาธารณะประโยชน์ หรือทางสาธารณประโยชน์ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และนายอำเภอเชียงใหม่ได้มีหนังสือว่าการอำเภอเชียงใหม่ ที่ มค ๐๗๑๘/๒๖๑๓ ลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๔๕ เรื่อง การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร แจ้งให้ผู้ว่าราชการ จังหวัดมหาสารคามดำเนินการตรวจสอบการจัดทำโครงการของผู้ถูกฟ้องคดีต่อไป ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าผู้ถูกฟ้องคดียังไม่แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดี จึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองขอให้ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีทำให้ ทางสาธารณะสามารถใช้สัญจรได้ดังเดิมและทำให้ที่นาของผู้ฟ้องคดีที่ถูกทำลายกลับคืนสู่ สภาพเดิม ให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้ฟ้องคดีเป็นค่าใช้จ่ายที่เสียไปในการ ดำเนินการจนศาลรับคำฟ้อง จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท ค่าเสียโอกาสในการทำนา จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาทต่อปี และการปลูกผักหลังการเก็บเกี่ยวข้าว จำนวน ๔๐,๐๐๐ บาทต่อครั้ง ค่าเสียหายจากการที่ไม่อาจใช้ทางสาธารณะขนส่งพืชผลทางการเกษตรออกสู่ตลาด และสัญจรไปมาได้ เดือนละ ๑๐,๐๐๐ บาท นับจากวันที่ทางสาธารณะถูกทำลายจนถึงวันฟ้อง จำนวน ๗๐,๐๐๐ บาท และค่าเสียหายจากการที่ที่ดินเสื่อมราคาของความเป็นชุมชนเมือง และเสียโอกาสที่จะขายที่ดินได้ราคาดีเพราะทางสาธารณะถูกทำลาย จำนวน ๑๔๐,๐๐๐ บาท และให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดเชยค่าธรรมเนียมศาลและค่าทนายความ ศาลปกครองชั้นต้นพิพากษา ให้ผู้ถูกฟ้องคดีปรับสภาพที่นาของผู้ฟ้องคดีให้กลับคืนสู่สภาพเดิมโดยเร็วที่สุด ให้ผู้ถูกฟ้องคดี ดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการขอเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ทางสาธารณประโยชน์ที่พิพาท ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติ ของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดเชยค่าเสียหาย แก่ผู้ฟ้องคดีภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ได้แก่ ค่าเสียหายจากการดำเนินการ เกี่ยวกับเรื่องที่ดินจนถึงวันฟ้องคดีต่อศาล จำนวน ๕,๕๖๐ บาท และค่าเสียหายจากการเสียโอกาส ในการทำนา จำนวน ๕,๓๘๕.๖๐ บาท กับคืนค่าธรรมเนียมศาลให้แก่ผู้ฟ้องคดีตามส่วน ของการชนะคดี คำขออื่นนอกจากนี้ให้ยก ผู้ฟ้องคดีและผู้ถูกฟ้องคดีอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษา ของศาลปกครองชั้นต้น

คดีมีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยสองประเด็น คือ ประเด็นที่หนึ่ง การที่ผู้ถูกฟ้องคดี จัดทำโครงการก่อสร้างฝายน้ำล้นคอนกรีตเสริมเหล็กและขุดลอกลำห้วยหน้าฝาย ณ บ้านเชียงยืน

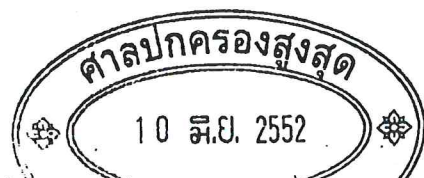

/หมู่ที่ ๔...

หมู่ที่ ๔ ตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และประเด็นที่สอง ค่าเสียหายที่ศาลปกครองชั้นต้นกำหนดให้แก่ผู้ฟ้องคดีถูกต้องและเหมาะสมแล้วหรือไม่ หากไม่ถูกต้องและเหมาะสม ผู้ถูกฟ้องคดีต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้ฟ้องคดีเพียงใด

ประเด็นที่หนึ่ง การที่ผู้ถูกฟ้องคดีจัดทำโครงการก่อสร้างฝายน้ำล้นคอนกรีตเสริมเหล็กและขุดลอกลำห้วยหน้าฝาย ณ บ้านเชียงยืน หมู่ที่ ๔ ตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า มาตรา ๑๓๐๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติว่า สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น รวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น (๑) ที่ดินรกร้างว่างเปล่าและที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน (๒) ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ (๓) ทรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า ป้อมและโรงทหาร สำนักราชการบ้านเมือง เรือรบ อาวุธยุทโธปกรณ์ เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า สำนักงานที่ดินจังหวัดมหาสารคามมีหนังสือ ที่ มค ๐๐๑๙/๙๐๙๑ ลงวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๔๖ เรื่องชี้แจงข้อเท็จจริง จัดส่งสำเนาโฉนดที่ดินเลขที่ ๒๑๐๒๘ พร้อมมระวาง ๕๖๔๑ IV ๙๔๑๖ ที่ลงตำแหน่งโฉนดที่ดินแปลงดังกล่าว และชี้แจงต่อศาลปกครองชั้นต้นว่าโฉนดที่ดินเลขที่ ๒๑๐๒๘ อยู่ติดกับทางสาธารณประโยชน์หรือถนนสาธารณะ ซึ่งปรากฏตามรูปแผนที่ในโฉนดที่ดินและมระวาง ๕๖๔๑ IV ๙๔๑๖ ว่าด้านทิศตะวันออกของโฉนดที่ดินเลขที่ ๒๑๐๒๘ เป็นทางสาธารณประโยชน์ตลอดแนวไปบรรจบกับทางสาธารณประโยชน์ด้านทิศเหนือของที่ดินแปลงดังกล่าว โดยโฉนดที่ดินเลขที่ ๒๑๐๒๘ เป็นการออกโฉนดที่ดินสำหรับที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ซึ่งใช้ระวางรูปถ่ายทางอากาศตามมาตรา ๕๘ ตรี แห่งประมวลกฎหมายที่ดินใช้เนื้อที่ตาม น.ส. ๓ ก. เลขที่ ๑๔๖๐ ตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ออกให้เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๓๘ และคณะกรรมการตามคำสั่งอำเภอเชียงยืน ที่ ๒๗๒/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ได้รายงานผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงต่อนายอำเภอเชียงยืนว่าเดิมที่ดินบริเวณที่ผู้ถูกฟ้องคดีจัดทำโครงการก่อสร้างฝายน้ำล้นคอนกรีตเสริมเหล็กและขุดลอกลำห้วยหน้าฝาย ณ บ้านเชียงยืน มีสภาพเป็นทางสาธารณประโยชน์ แต่ปัจจุบันมีสภาพเป็นคลองสาธารณประโยชน์ ซึ่งนายอำเภอเชียงยืนได้มีหนังสือว่าการอำเภอเชียงยืนที่ มค ๐๗๑๘/๒๖๑๓ ลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๔๕ เรื่อง การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร

/แจ้งให้ผู้ว่า...

แจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคามดำเนินการตรวจสอบการจัดทำโครงการของผู้ถูกฟ้องคดีต่อไป นอกจากนี้ ถ้อยคำของนายเจสียว มหาชัย กำนันตำบลเชียงยืน ที่ให้ถ้อยคำในการรังวัดสอบเขตที่ดินของผู้ฟ้องคดี และถ้อยคำของพยาน คือ นายวิโรจน์ แสนคำ อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลเชียงยืน และนายศิริ แสนคำ ซึ่งมีที่นาอยู่ทางด้านทิศเหนือของที่ดินของผู้ฟ้องคดี ที่ให้ถ้อยคำต่อศาลปกครองชั้นต้น ต่างก็ยืนยันว่าที่ดินของผู้ฟ้องคดีทางด้านทิศตะวันออกติดกับทางสาธารณประโยชน์ จึงรับฟังได้ว่าที่ดินของผู้ฟ้องคดีตามโฉนดที่ดินเลขที่ ๒๑๐๒๘ ด้านทิศตะวันออกติดกับทางสาธารณประโยชน์อันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ตามนัยมาตรา ๑๓๐๔ (๒) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การที่ผู้ถูกฟ้องคดีกล่าวอ้างมาในคำอุทธรณ์ว่าสภาพคล้ายทางสาธารณประโยชน์ทางด้านทิศตะวันออกของที่ดินของผู้ฟ้องคดี คือ ลำห้วยชันซึ่งต้นเขินจนมีสภาพคล้ายทางสาธารณประโยชน์ โดยอ้างเหตุผลว่ามีการก่อสร้างฝายเดิมไว้ทางทิศเหนือของที่ดินของผู้ฟ้องคดีโดยอำเภอเชียงยืนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ กิติ หรือในฤดูฝนน้ำจากลำห้วยชันได้ไหลลงสู่หนองเชียงยืนที่อยู่ทางทิศใต้ของที่ดินของผู้ฟ้องคดีตามเส้นทางจากฝายเดิมมายังฝายที่ก่อสร้างใหม่กิติ หรือสภาพพื้นดินบริเวณดังกล่าวเป็นดินทรายท้องห้วยกิติ รวมทั้งมีผู้ฟ้องคดีเพียงรายเดียวที่ร้องเรียนเรื่องนี้กิติ จึงฟังไม่ขึ้น

เมื่อฟังได้ว่าด้านทิศตะวันออกของโฉนดที่ดินเลขที่ ๒๑๐๒๘ ติดกับทางสาธารณประโยชน์อันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ตามนัยมาตรา ๑๓๐๔ (๒) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การที่ผู้ถูกฟ้องคดีจัดทำโครงการก่อสร้างฝายน้ำล้นคอนกรีตเสริมเหล็กและขุดลอกลำห้วยหน้าฝาย ณ บ้านเชียงยืน โดยการขุดทางสาธารณประโยชน์ดังกล่าวเป็นลำห้วยและก่อสร้างฝายน้ำล้นเพื่อกักเก็บน้ำไว้ให้ประชาชนใช้ในช่วงฤดูแล้ง และช่วยระบายน้ำลงสู่หนองเชียงยืนในช่วงฤดูน้ำหลากหรือฤดูฝนเพื่อป้องกันหรือแก้ไขปัญหาน้ำท่วมพื้นที่บริเวณใกล้เคียง จึงเป็นการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓ กำหนดแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการเกี่ยวกับการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่งไว้ว่า ผู้ขอจะต้องเป็นทบวงการเมืองตามประมวลกฎหมายที่ดิน และมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงหรือพัฒนา

/ไปใช้เพื่อสาธารณประโยชน์...

ไปใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ โดยให้ยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อจังหวัดซึ่งที่ดินตั้งอยู่พร้อม เอกสารหลักฐาน เมื่อจังหวัดได้รับคำขอแล้วต้องแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ และสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับที่ดินและพิจารณาความเหมาะสมพร้อมทั้งผลกระทบ ในด้านต่าง ๆ และขอทราบความเห็นไปยังส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อม ผังเมือง การจราจร รวมทั้งขอทราบความเห็นไปยังองค์การปกครองท้องถิ่น อำเภอ กิ่งอำเภอ หรือเขตท้องที่ที่ดินตั้งอยู่และผู้มีหน้าที่ดูแลพื้นที่เพื่อประกอบการพิจารณา แล้วรวบรวมความเห็นของคณะกรรมการ ความเห็นของส่วนราชการและหน่วยงาน และ เอกสารที่เกี่ยวข้อง รายงานพร้อมเสนอความเห็นไปให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณานุมัติต่อไป แต่ไม่ปรากฏว่าผู้ถูกฟ้องคดีได้จัดทำโครงการก่อสร้างฝายน้ำล้นคอนกรีตเสริมเหล็กและ ขุดลอกลำห้วยหน้าฝาย ณ บ้านเชียงยืน โดยดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติดังกล่าว กรณีจึงเป็นการกระทำโดยไม่ถูกต้องตามขั้นตอนหรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้ สำหรับการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง อันเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ ด้วยกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ความไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวสามารถแก้ไขได้ด้วยการ ดำเนินการให้เป็นไปตามแนวทางปฏิบัติที่กำหนดในระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการ เปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้ เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓ ดังนั้น จึงยังไม่ควร พิพากษาให้ผู้ถูกฟ้องคดีดำเนินการปรับสภาพที่ดินที่พิพาทกันในคดีนี้ให้กลับคืนเป็น ทางสาธารณประโยชน์ในทันที เนื่องจากการให้ผู้ถูกฟ้องคดีปรับสภาพที่ดินที่พิพาทกันในคดีนี้ ให้กลับคืนเป็นทางสาธารณประโยชน์ในทันทีทั้งที่ยังสามารถดำเนินการให้ถูกต้องตามระเบียบ ดังกล่าวได้จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะทั้งในแง่งบประมาณ ที่ใช้ในการจัดทำโครงการนี้และที่จะต้องใช้ในการปรับสภาพที่ดิน และประโยชน์ ของประชาชนที่ได้ใช้ประโยชน์จากโครงการนี้ ซึ่งไม่คุ้มกับประโยชน์ที่จะได้รับการ ทำให้ที่ดินที่เป็นลำห้วยคืนสภาพเป็นทางสาธารณประโยชน์ แต่สมควรให้ผู้ถูกฟ้องคดี ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติ ของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓ ก่อน ต่อเมื่อกระทรวงมหาดไทยไม่อนุมัติจึงค่อยให้ดำเนินการปรับสภาพที่ดิน ที่ขุดลอกลำห้วยที่พิพาทกันในคดีนี้ให้กลับคืนเป็นทางสาธารณประโยชน์ดังเดิม

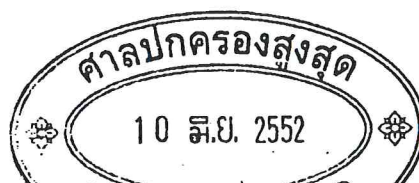

/ประเด็นที่สอง...

ประเด็นที่สอง ค่าเสียหายที่ศาลปกครองชั้นต้นกำหนดให้แก่ผู้ฟ้องคดี ถูกต้องและเหมาะสมแล้วหรือไม่ หากไม่ถูกต้องและเหมาะสม ผู้ถูกฟ้องคดีต้องรับผิดชอบ ค่าเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดีเพียงใด

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า มาตรา ๔๓๘ วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ บัญญัติว่า ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใด เพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัย ตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด และวรรคสอง บัญญัติว่า อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้นได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิดหรือ ใช้จ่ายทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันได้เกิดขึ้นนั้นด้วย เมื่อปรากฏว่าไม่มีคู่กรณีฝ่ายใดอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาของ ศาลปกครองชั้นต้นในประเด็นที่ศาลปกครองชั้นต้นวินิจฉัยว่าการที่ผู้ถูกฟ้องคดีว่าจ้าง ห้างหุ้นส่วนจำกัด พี.ที.ที. ให้ดำเนินการตามโครงการก่อสร้างฝายน้ำล้นคอนกรีตเสริมเหล็ก และขุดลอกลำห้วยหน้าฝาย ณ บ้านเชียงยืน ซึ่งผู้รับจ้างได้ขุดลอกลำห้วยรुकล้ำเข้ามาในที่นา ของผู้ฟ้องคดีและนำดินที่ขุดขึ้นมากมในที่นาของผู้ฟ้องคดี รวมเป็นเนื้อที่ ๑ ไร่ ๓ งาน ๙๖ ตารางวา เป็นการกระทำละเมิดอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายของผู้ถูกฟ้องคดี และผู้ถูกฟ้องคดี ต้องรับผิดชอบค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ฟ้องคดี ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นอันยุติตามคำพิพากษา ของศาลปกครองชั้นต้น ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการรังวัดสอบเขตที่ดินของผู้ฟ้องคดี เพื่อให้ทราบจำนวนเนื้อที่ดินที่ถูกรุกล้ำดังกล่าวจึงเป็นความเสียหายที่ผู้ฟ้องคดีได้รับอันเกิด จากการกระทำละเมิดของผู้ถูกฟ้องคดี และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการรังวัดสอบเขตที่ดิน ย่อมมิใช่มีเพียงค่ารังวัดที่ดิน จำนวน ๕,๕๖๐ บาท ที่มีใบเสร็จรับเงินจากสำนักงานที่ดินเท่านั้น หากแต่ยังมีค่าพาหนะในการติดต่อกับสำนักงานที่ดินและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการอื่นๆ อีก แต่ในส่วนของการดำเนินคดีอาญาและการฟ้องคดีต่อศาลนั้น แม้ผู้ฟ้องคดีจะต้องเสียค่าใช้จ่าย ในส่วนนี้ไปจริงดังที่อุทธรณ์มาก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงค่าใช้จ่ายที่ผู้ฟ้องคดีต้องจ่ายเพื่อการรักษาประโยชน์ ของผู้ฟ้องคดีเท่านั้น มิใช่ความเสียหายโดยตรงที่เกิดจากการกระทำละเมิดของผู้ถูกฟ้องคดี ดังนั้น จึงเห็นสมควรกำหนดค่าเสียหายจากการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องที่ดินจนถึงวันฟ้องคดี ต่อศาลให้แก่ผู้ฟ้องคดีเพิ่มจากที่ศาลปกครองชั้นต้นกำหนดให้อีก จำนวน ๓,๐๐๐ บาท สำหรับ ค่าเสียโอกาสในการทำนาที่ผู้ฟ้องคดีมีค่าขอย้ายคำฟ้อง จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท ต่อปี นั้น ย่อมมิใช่หมายความว่าผู้ฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายส่วนนี้เพียงปีที่เกิดเหตุละเมิดและ ฟ้องคดีเพียงปีเดียวดังที่ศาลปกครองชั้นต้นวินิจฉัย และผู้ฟ้องคดีชอบที่จะได้รับค่าเสียหายส่วนนี้ นับแต่วันทำละเมิดจนกว่าจะอยู่ในวิสัยที่จะทำนาได้ดังเดิม อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้ฟ้องคดี

มีค่าขอค่าเสียหายดังกล่าวในชั้นอุทธรณ์เพียงสามปี ปีละ ๕,๓๘๕.๖๐ บาท รวมเป็นเงิน ๑๖,๑๕๖.๘๐ บาท โดยที่ผู้ถูกฟ้องคดีก็มีได้โต้แย้งเรื่องจำนวนค่าเสียหายต่อปี จึงเห็นสมควรกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวให้แก่ผู้ฟ้องคดี จำนวน ๑๖,๑๕๖.๘๐ บาท ตามที่ขอ ส่วนค่าเสียโอกาสจากการปลูกผักหลังการเก็บเกี่ยวข้าว จำนวน ๔๐,๐๐๐ บาท ต่อครั้ง นั้น ปรากฏว่าผู้ถูกฟ้องคดีได้จัดส่งบันทึกถ้อยคำของราษฎรที่มีที่นาอยู่ใกล้เคียง บริเวณที่มีการขุดลอกลำห้วยตามเอกสารแนบท้ายคำให้การเพิ่มเติม จำนวน ๔ คน ซึ่งต่างยืนยันว่าผู้ฟ้องคดีไม่เคยปลูกพืชผักหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแต่อย่างใด จึงฟังไม่ได้ว่า ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายดังกล่าว การที่ศาลปกครองชั้นต้นไม่กำหนดค่าเสียหายส่วนนี้ ให้แก่ผู้ฟ้องคดีจึงชอบแล้ว สำหรับค่าเสียหายจากการที่ไม่อาจใช้ทางสาธารณประโยชน์ขนส่งพืชผลทางการเกษตรออกสู่ตลาดและสัญจรไปมาได้ เดือนละ ๑๐,๐๐๐ บาท นับจากวันที่ ทางสาธารณประโยชน์ถูกทำลายจนถึงวันฟ้องเป็นเงิน ๗๐,๐๐๐ บาท นั้น เมื่อศาลปกครองชั้นต้น ออกไปตรวจบริเวณสถานที่พิพาทแล้วปรากฏว่าผู้ฟ้องคดียังใช้ทางสาธารณประโยชน์ขนส่งพืชผลทางการเกษตรออกสู่ตลาดและสัญจรไปมาได้ ทั้งยังปรากฏด้วยว่ายังมีทางสาธารณประโยชน์เส้นอื่น ที่ผู้ฟ้องคดีสามารถใช้สัญจรเข้าออกที่นาของตนเองได้อยู่อีกด้วย จึงฟังไม่ได้ว่าผู้ฟ้องคดี ได้รับความเสียหายโดยไม่มีทางเข้าออกที่นาของตนเองเลย การที่ศาลปกครองชั้นต้นไม่กำหนด ค่าเสียหายส่วนนี้ให้แก่ผู้ฟ้องคดี จึงชอบแล้ว และสำหรับค่าเสียหายจากการที่ที่ดินของ ผู้ฟ้องคดีเสื่อมราคาของความเป็นชุมชนเมืองและเสียโอกาสที่จะขายที่ดินได้ราคาดี เพราะทางสาธารณประโยชน์ถูกทำลาย เป็นเงิน ๑๔๐,๐๐๐ บาท นั้น เห็นว่า ความเสียหาย ดังกล่าวหากเกิดขึ้นจริงดังที่อ้าง ก็มีใช้ความเสียหายซึ่งตามปกติธรรมดาย่อมเกิดขึ้น หรือเป็นผลโดยตรงจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีขุดถนนสาธารณประโยชน์เป็นลำห้วย อันเป็นการเปลี่ยนสภาพการใช้ที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง โดยไม่ดำเนินการตามระเบียบ กระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับ พลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓ เหมือนดังเช่นการที่ผู้ถูกฟ้องคดีนำดินที่ขุดขึ้นมาถมในที่นาของผู้ฟ้องคดีจนเป็นเหตุ ให้ผู้ฟ้องคดีไม่อาจทำนาได้แต่อย่างใด ผู้ฟ้องคดีจึงไม่อาจเรียกร้องค่าเสียหายในส่วนนี้ได้ ที่ศาลปกครองชั้นต้นไม่กำหนดค่าเสียหายส่วนนี้ให้แก่ผู้ฟ้องคดีนั้น ชอบแล้ว อุทธรณ์ ของผู้ฟ้องคดีประเด็นนี้ฟังขึ้นบางส่วน

/พิพากษา...

พิพาทฯ แก่คำพิพาทฯ ของศาลปกครองชั้นต้น เป็นให้ผู้ถูกฟ้องคดีไปดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓ ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพาทฯ หากไม่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงมหาดไทยก็ให้ดำเนินการปรับสภาพที่ดินที่ขุดลอกลำห้วยที่พิพาทกันในคดีนี้ให้เป็นทางสาธารณประโยชน์ดังเดิมภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการไม่อนุมัติของกระทรวงมหาดไทย และให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดเชยค่าเสียหายจากการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องที่ดินจนถึงวันฟ้องคดีต่อศาล จำนวน ๘,๕๖๐ บาท และค่าเสียหายจากการเสียโอกาสในการทำนา จำนวน ๑๖,๑๕๖.๘๐ บาท ให้แก่ผู้ฟ้องคดีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพาทฯ กับให้คืนค่าธรรมเนียมศาลให้แก่ผู้ฟ้องคดีตามส่วนของการชนะคดี นอกจากนี้ก็แก้ไขเป็นไปตามคำพิพาทฯ ของศาลปกครองชั้นต้น

นายวรพจน์ วิศวตพิชญ์
ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

ตุลาการเจ้าของสำนวน

นายดำริ วัฒนสิงห์
ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด

นายชาญชัย แสงศักดิ์
ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

นายวิชณุ วรรณ
ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

นายวรารุณ ศิริยุทธ์วัฒนา
ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

ตุลาการผู้แถลงคดี : นายบุญอนันต์ วรรณพานิชย์

